

T.C
Cumhuriyet Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÖRTÜK PROGRAM KAVRAMINA
İLİŞKİN ALGILARI

Burak YILDIRIM

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Tuncay DİLCİ

SİVAS

2015

**SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÖRTÜK PROGRAM KAVRAMINA İLİŞKİN
ALGILARI**

Burak YILDIRIM

Cumhuriyet Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Eğitim Bilimleri Ana Bilim
Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.

Doç. Dr. Tuncay DİLCİ

SİVAS
Temmuz, 2015

KABUL VE ONAY

Burak YILDIRIM'ın hazırlamış olduğu "Sınıf Öğretmenlerinin Örtük Program Kavramına İlişkin Algıları " başlıklı bu çalışma, 15.06.2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, " Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı"nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç.Dr.Tuncay DİLCİ (Jüri Başkanı, Danışman)

Yrd.Doç.Dr. Mustafa ERSOY (Üye)

Yrd.Doç.Dr. Fevzi DURSUN (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

.../.../

Prof.Dr.Zafer CİRHİNLİOĞLU
Enstitü Müdürü

ETİK SÖZÜ

Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez Yazım Kılavuzu (Yönerge)'nda belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- ✓ Bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- ✓ Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- ✓ Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere, bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu ve atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- ✓ Bütün bilgilerin doğru ve tam olduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ✓ Tezin herhangi bir bölümünü, Cumhuriyet Üniversitesi veya bir başka üniversitede, bir başka tez çalışması olarak sunmadığımı; beyan ederim.

15 / 06 /2015

Burak YILDIRIM

ÖZET

YILDIRIM, Burak, Sınıf Öğretmenlerinin Örtük Program Kavramına İlişkin Algıları, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2015.

Bu çalışma, MEB'e bağlı okullarda görevli sınıf öğretmenlerinin örtük program kavramına ilişkin algıları temel alınarak yürütülmüştür. Araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin örtük program kavramına ilişkin algılarının görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesidir.

Çalışma, nitel araştırma türlerinden durum desenine uygun olarak yürütülmüştür. Araştırmanın evreni; 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında görev yapan Sivas ili Zara ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi kurumlarında görevli sınıf öğretmenleridir.

Araştırmada Doç. Dr. Tuncay DİLCİ ve Burak YILDIRIM tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırma uygulanırken tüm görüşmeler yüz yüze yapılmış ve kayıt altına alınmıştır. Araştırmanın analizinde hem betimsel hem de içerik analizi yapılmıştır. Araştırmaya katılan 63 sınıf öğretmenine sorular tek tek okunmuş, katılımcının verdiği cevaplar anlamlılık açısından belirli kategoriler çerçevesinde kodlanmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplar ve sebepleri arasında ilişki kurulmuştur.

Araştırma sonucuna göre; araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin örtük program kavramı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ders dışı etkinliklerin ve bazı sosyal etkinliklerin örtük programın kapsamına girdiğinden habersiz oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca katılımcıların eğitim-öğretim ortamında yapılan bazı etkinliklerin amacının farkında olmaları, örtük programın uygulamalı kısmının aktif olarak eğitim ortamında yer aldığı sonucunu ortaya koymaktadır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin örtük program kavramı hakkında teorik olarak yetersiz oldukları fakat uygulamada herhangi bir sorun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Örtük Program, Yazılı Program, Sınıf Öğretmeni

ABSTRACT

YILDIRIM, Burak, The Perceptions of Class Teachers About the Concept of Hidden Curriculum, Master Thesis, Sivas, 2015.

This study has been conducted and is based on the perception of class teachers employed by the Ministry of National Education about the concept of hidden curriculum. The aim of this study is to evaluate the perceptions of class teachers about the concept of hidden curriculum within the framework of their opinions.

The study has been conducted in accordance with case design which is a type of qualitative research. The population of the study consists of class teachers who worked in public institutions of Ministry of National Education in Sivas Zara in 2012-2013 academic year.

In the research, semi-structured interview form prepared by Assoc. Prof Tuncay DİLCİ and Burak YILDIRIM has been used as data collection tool. While conducting the research, all interviews were conducted face to face and recorded. In the analysis of the research, both descriptive and content analyses were performed. The questions were read one by one to 63 class teachers who participated in the research and the answers given by the participants were encoded in a specific category in terms of meaningfulness. The relationship between the answers given by the participants and their causes was established.

According to the research results, it is concluded that the teachers participating in the research do not have sufficient knowledge about the concept of hidden curriculum. It is concluded that they are unaware of the fact that extracurricular activities and some social activities are within the scope of the hidden curriculum. Also, for participants, being aware of the purpose of certain activities in the educational environment reveals that practical part of hidden curriculum takes place in educational environment actively. It is concluded that the class teachers participating in the research are theoretically inadequate about the concept of hidden curriculum, but in practice it is concluded that there is no problem.

Keywords: Hidden Curriculum, Written Curriculum, Class Teacher

ÖNSÖZ

Gerek ders döneminde, gerekse tez çalışmam esnasında her zaman yanımda olan ve emeklerini esirgemeyen çok kıymetli Hocam Doç. Dr. Tuncay DİLCİ Bey'e sabrından ve yardımlarından dolayı minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın alt yapısını oluşturmam konusunda fikirleri ve çalışmalarıyla destek olan Prof. Dr. Sedat YÜKSEL hocama teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Yüksek Lisans ders ve tez döneminde bana emeği geçen Eğitim Bilimleri Bölüm hocalarıma, öğrencilerime, çalışmamıza iştirak eden tüm öğretmen arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Yaşamımın her döneminde olduğu gibi bu dönemde de yanımda olan anne ve babama şükranlarımı sunarım.

Teşekkürlerin en büyüğü bu çalışmalar esnasında sabrıyla ve hoşgörüsüyle bana en büyük desteği veren sevgili eşim Esra YILDIRIM'a. Ayrıca sevgili kızım Neva'ya da teşekkürlerimi sunarım.

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÖRTÜK PROGRAM KAVRAMINA İLİŞKİN ALGILARI

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY

ETİK SÖZÜ 3

ÖZET II

ABSTRACT III

ÖNSÖZ IV

TABLolar DİZİNİ IX

BÖLÜM I 1

GİRİŞ 1

1.1. PROBLEM DURUMU 1

1.2. PROBLEM CÜMLESİ 3

1.2.1 Alt Problemler 3

1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI 5

1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ 5

1.5. SAYILTILAR 5

1.6. SINIRLILIKLAR 6

1.7. TANIMLAR 6

BÖLÜM II 7

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 7

2.1. KURAMSAL ÇERÇEVE 7

2.1.1. Örtük Programın Tanımı 7

2.1.2. Örtük Program Yaklaşımları 12

2.1.3. Örtük Programın Kapsamı 15

2.1.4. Örtük Programın Tarihi 24

2.1.5. Sınıf Öğretmenliği	25
2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	26
BÖLÜM III	30
YÖNTEM	30
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ	30
3.2. ÇALIŞMA EVRENİ VE ÖRNEKLEM	30
3.3. VERİ TOPLAMA ARACI	33
3.4. VERİLERİN ANALİZİ	33
BÖLÜM IV	35
BULGULAR VE YORUM	35
4.1. ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLANMASI	35
4.1.1. Sınıf Öğretmenlerinin Örtük Program Çerçevesinde Oluşturulan Okul Kuralları Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular	35
4.1.2. Sınıf Öğretmenlerinin Okuldaki Bölümlerin Mimarisi ve Dekorasyonunun Hangi Ölçütlere Göre Düzenlendiği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular	38
4.1.3. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Koridorlarındaki ve Sınıflardaki Pano ve Levhalara Asılan Etkinliklerin Hangi Amaca Göre Seçilip Asıldığı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular	40
4.1.4. Sınıf Öğretmenlerinin Okul İdaresinin Sınıfları Oluştururken Nasıl ve Hangi Amaçla Oluşturduğuna Dair Düşüncelerine İlişkin Bulgular	42
4.1.5. Sınıf Öğretmenlerinin Okullardaki Ders Dışı Faaliyetlerinin Amacına Uygun ve Aktif Bir Şekilde İşlenip İşlenmediği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular	45
4.1.6. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Toplumsal Norm ve Değerlerin Öğrencilere Aktarılıp Aktarılmadığı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular	46
4.1.7. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Öğrencilere Devletin İdeolojik Fikirlerinin Empoze Edilip Edilmediği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular	50
4.1.8. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Eğlence ve Çay Partilerinin Düzenlenip Düzenlenmediği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular	51

4.1.9. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Yapılan Resmi Törenlerin Örtük Program aracı Olup Olamayacağı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular.....	54
4.1.10. Sınıf Öğretmenlerinin Derslerde Öğrencilere Kendi Düşünce Ve Görüşlerini Aktarmasının Doğru Olup Olmadığı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular	59
4.1.11. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Örtük Program Kapsamında Ne Tür Faaliyetler Yapılabileceği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular	63
4.1.12. Sınıf Öğretmenlerinin Örtük Program İle İlgili Başka Görüşleri Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular	65
BÖLÜM V	67
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	67
5.1.2. Sınıf Öğretmenlerinin Okuldaki Bölümlerin Mimarisi ve Dekorasyonunun Hangi Ölçütlere Göre Düzenlendiği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler	68
5.1.3. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Koridorlarındaki ve Sınıflardaki Pano ve Levhalara Asılan Etkinliklerin Hangi Amaca Göre Seçilip Asıldığı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler	68
5.1.4. Sınıf Öğretmenlerinin Okul İdaresinin Sınıfları Oluştururken Nasıl ve Hangi Amaçla Oluşturduğuna Dair Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler ..	69
5.1.5. Sınıf Öğretmenlerinin Okullardaki Ders Dışı Faaliyetlerinin Amacına Uygun ve Aktif Bir Şekilde İşlenip İşlenmediği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler	70
5.1.6. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Toplumsal Norm ve Değerlerin Öğrencilere Aktarılıp Aktarılmadığı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler	70
5.1.7. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Öğrencilere Devletin İdeolojik Fikirlerinin Empoze Edilip Edilmediği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler	71
5.1.8. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Eğlence ve Çay Partilerinin Düzenlenip Düzenlenmediği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler	71

5.1.9. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Yapılan Resmi Törenlerin Örtük Program aracı Olup Olamayacağı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler.....	71
5.1.10. Sınıf Öğretmenlerinin Derslerde Öğrencilere Kendi Düşünce ve Görüşlerini Aktarmasının Doğru Olup Olmadığı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin sonuç ve Öneriler.....	72
5.1.11. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Örtük Program Kapsamında Ne Tür Faaliyetler Yapılabileceği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler	72
EKLER	80
EK 1: SINIF ÖĞRETMENLERİ İÇİN GÖRÜŞME FORMU	80
EK 2: ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ.....	85

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı	31
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Kıdeme Göre Dağılımı.	31
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Okul Türüne Göre Dağılımı	32
Tablo 4. Örtük Program Çerçevesinde Oluşturulan Okul Kuralları Hakkında Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri.....	36
Tablo 5. Okuldaki Bölümlerin Mimarisi ve Dekorasyonunun Hangi Ölçütlere Göre Düzenlendiği Hakkında Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri	38
Tablo 6. Okul Koridorlarındaki ve Sınıflardaki Pano ve Levhalara Asılan Etkinliklerin Hangi Amaca Göre Seçilip Asıldığı Hakkında Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri.....	41
Tablo 7. Okul İdaresinin Sınıfları Oluştururken Nasıl ve Hangi Amaçla Oluşturduğuna Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri	43
Tablo 8. Okullardaki Ders Dışı Faaliyetlerin Amacına Uygun ve Aktif Bir Şekilde İşlenip İşlenmediğine Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri	45
Tablo 9. Okullarda Toplumsal Norm ve Değerlerin Öğrencilere Aktarılıp Aktarılamadığına Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri	47
Tablo 10. Okullardaki Toplumsal Norm ve Değerlerin Öğrencilere Nasıl Aktarıldığına Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri	48
Tablo 11. Okullarda Öğrencilere Devletin İdeolojik Fikirlerinin Empoze Edilip Edilmediğine Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri.....	50
Tablo 12. Okullarda Eğlence ve Çay Partilerinin Düzenlenip Düzenlenmediğine Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri	52
Tablo 13. Okullarda Düzenlenen Eğlence ve Çay Partilerinin Öğrenciler Üzerindeki Etkilerine Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri	53

Tablo 14. Okullarda Yapılan Resmi Törenlerin Örtük Program Aracı olup Olamayacağına Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri	55
Tablo 15. Okullarda Yapılan Resmi Törenlerin Neden Örtük Program Aracı Olabileceğine Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri.....	56
Tablo 16. Okullarda Yapılan Resmi Törenlerin Neden Örtük Program Aracı Olamayacağına Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri	57
Tablo 17. Öğretmenlerin Derslerde Öğrencilere Kendi Düşünce ve Görüşlerini Aktarmasının Doğru Olup Olmadığına Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri	59
Tablo 18. Öğretmenlerin Derslerde Öğrencilere Kendi Düşünce ve Görüşlerini Aktarmasının Neden Doğru Olduğuna Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri.....	60
Tablo 19. Öğretmenlerin Derslerde Öğrencilere Kendi Düşünce ve Görüşlerini Aktarmasının Neden Doğru Olmadığına Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri.....	61
Tablo 20. Okullarda Örtük Program Kapsamında Ne Tür Faaliyetler Yapılabileceğine Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri	63
Tablo 21. Örtük Program İle İlgili Başka Görüşlere Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri	65

EKLER LİSTESİ

Ek No.....	Sayfa No
1: Sınıf Öğretmenleri İçin Görüşme Formu.....	80
2: Araştırma İzin Belgesi.....	85

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın; problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlerine, amacına, önemine, sayılıtlarına, sınırlılıklarına ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Eğitimin tanımı, bireyde kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istendik davranış değişikliği oluşturma süreci olarak literatürde en geniş tanım kabul edilir (Erden, 2008). Sönmez (2001) ise eğitimin tanımının yüklenen amaca göre şekillendiğini belirtmiştir. İdealistlere göre Tanrı'ya ulaşmada bir araç, Realistlere göre sosyalleşme süreci olarak eğitim tanımlanmıştır. Pragmatistler yaşantı yoluyla kişide istendik davranış değişikliği süreci olarak tanımladıkları eğitimi sosyal bir süreç olarak yorumlamışlardır. Bu tanımdaki en temel kavram hiç şüphesiz yaşantı kavramıdır. Yaşantı bireyin toplumla kurduğu etkileşim kaynaklı izlenimlerdir (Fidan, 1996). İstendik davranış değişikliği eğitimin sosyal yönünü ön plana çıkarırken, kasıtlı olması sürecin planlı ve programlı olma yönünü ifade eder (Kutlu, 2011). Eğitim sürecinin en önemli unsurları sosyal uyumu hedeflemesi ve planlı olmasıdır.

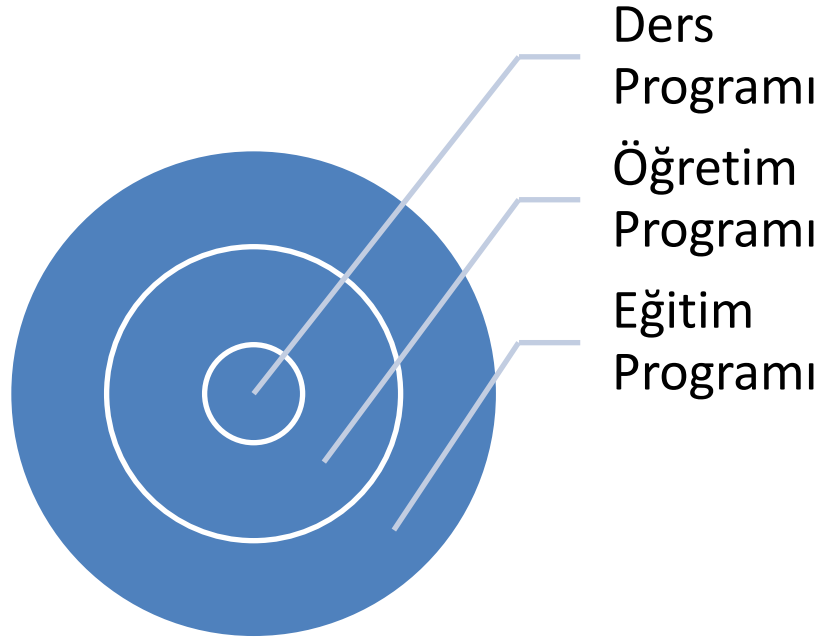
Eğitim sürecinin en önemli amacı, bireyin sosyalleşmesine katkı sağlamaktır. Bu yüzden istendik olarak gerçekleştirilen bir süreçtir. Diğer önemli bir husus ise kasıtlı olarak oluşturulan bir süreç olmasıdır. Kasıtlı olması, planlı ve programlı olması gerekliliğini ortaya çıkarır. Demirel (2011) eğitimin planlaması sürecini üç başlık altında incelemiştir.

Eğitim Programı

Öğretim programı

Ders Programı

Bu üç program birbiriyle alakalı iç içe geçmiş bir haldedir.

Şekil 1: Eğitim Programı, Öğretim Programı, Ders Programı

Eğitim programı, okul ve okul dışındaki tüm öğrenme yaşantılarını kapsarken, öğretim programı okulda ve okul dışında derslerle ilgili tüm öğrenme süreçlerini kapsar. Ders programı ise daha özel amaçlara sahip olup, bir ders ile ilgili yaşantıları kapsamaktadır. Eğitim programı devletin ve Milli Eğitim'in amaçlarını kapsamaktadır. Öğretim programı eğitim programının hedefleri doğrultusunda öğrenmenin planlanmasıdır. Öğretim programını eğitim programından ayıran en önemli fark uygulama konusunda daha aktif bir rol üstlenmesidir.

Eğitim ve öğretim programları kanun ve yönetmeliklerle belirtilmiş kriterlere sahip ve sürekli olarak devletin denetimi altındadır. Genellikle uygulanacak programlar devlet tarafından planlanır ve yasal yaptırımlarla okullarda uygulanır. İşte bu tür programlar yazılı program olarak eğitim bilimciler tarafından adlandırılmıştır. Devletin, toplumun ve çağın gereklerine uygun program geliştirmek hiç şüphesiz her ulusun öncelikli hedefidir. Hiç şüphesiz insanın ve toplumun gereksinim ve gelişimi dikkate alındığında her unsurun yazılı olarak eğitim programının içine dahil edilmesi imkansızdır. Okullarda öğrencilere aktarılmak istenen hedef davranışların yazılı hale getirilmesi genel başlıklar altında toplanarak gerçekleştirilse de, aktarılmak istenen tüm öğelerin aktarılmasına olanak yoktur. Yazılı olmayan hedef davranışların yazılı

olmaması nedeniyle öğrencilere aktarılamaması mümkün değildir. İşte bu nedenle yazılı olmayan program yani örtük program kavramı eğitim sürecinde istenilen davranış değişikliği kazandırma da en az yazılı program kadar önemli bir rol üstlenmiştir. Örtük program topluma uyumlu insan yetiştirmek ve nesilden nesile kültürel değerlerin aktarımında yazılı programdan daha etkin bir yere sahiptir. Yazılı olmaması, ders kitaplarında ve eğitim programında yer almaması örtük programın uygulanmasında hiçbir engel oluşturmaz. Bu yüzden eğitimin amacına ulaşmasında örtük program daha kilit bir yapıya sahiptir ve okullarda farkında olmadan dahi olsa uygulanan bir programdır.

Örtük program özellikle ilkökul döneminde daha ayrı ve önemli bir yere sahiptir. İnsan felsefi anlamda biyo-kültürel ve sosyal bir varlık olarak tanımlanmaktadır (Demirel, 2012). İlkokul çağında kazanılan hedef davranışlar toplumsal uyum açısından daha önemlidir. Çocuk toplumun bir üyesi olduğunu ilkökula başladığında hisseder. Toplumsal norm ve değerler bu çağda aktarılır ve sosyal birey profili bu çağda belirmeye başlar.

1.2. Problem Cümlesi

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında çalışan sınıf öğretmenlerinin örtük program kavramına ilişkin görüşleri nelerdir? Bu problemle ilgili sınıf öğretmenlerinden şu sorulara cevap vermeleri istenmiştir:

1.2.1 Alt Problemler

Yüksel (2004) tarafından örtük programın kapsamını oluşturan başlıklar kaynak alınarak aşağıdaki alt problemler oluşturulmuştur:

1. Örtük program çerçevesinde oluşturulan okul kuralları hakkında sınıf öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?
2. Okulun bölümlerinin mimarisi ve dekorasyonunun hangi ölçütlere göre düzenlendiği hakkında sınıf öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

3. Okul koridorlarındaki ve sınıflardaki pano ve levhalara asılan etkinliklerin hangi amaca göre seçilip, asıldığına dair sınıf öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?
4. Okul idaresinin sınıfları oluştururken nasıl ve hangi amaçla oluşturduğuna dair sınıf öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?
5. Okullardaki ders dışı faaliyetlerin amacına uygun ve aktif bir şekilde uygulanıp uygulanmadığına dair sınıf öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?
6. Okullardaki toplumsal norm ve değerler öğrencilere aktarılıp aktarılmadığına dair sınıf öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?
7. Okullarda öğrencilere siyasi iktidarın ideolojik fikirlerinin empoze edilip edilmediğine dair sınıf öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?
8. Okullarda düzenlenen çay ve eğlence partilerinin öğrenciler üzerindeki etkilerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?
9. Resmi törenlerin neden örtük program aracı olup ya da olamayacağına dair sınıf öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?
10. Öğretmenlerin derslerde öğrencilere kendi düşünce ve görüşlerini aktarmasının neden doğru olup olmayacağına dair sınıf öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

11. Okullarda örtük program kapsamında hangi etkinliklerin yapılabileceği ve nedenleri hakkında sınıf öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

- a. Öğretmenin kıdem yılı
- b. Mezun olduğu okul
- c. Cinsiyeti değişkenlerine göre ilişki var mıdır ?

1.3.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitim kurumlarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin örtük program kavramı ile ilgili düşüncelerini öğrenmek ve bu düşünceler çerçevesinde örtük program kavramı ile ilgili algıların değerlendirilmesidir.

1.4.Araştırmanın Önemi

Eğitim insanlığın her döneminde olduğu gibi günümüzde de öneminden bir şey kaybetmemiş ve nicel olarak etki alanı çok geniş olan bir kavramdır. Eğitimin bir süreç olduğu gerçeğinden yola çıkarsak bu sürecin amacı ve bu amaca ulaşma yolları, bu kavramın temel kısmını oluşturmaktadır. Eğitim sürecinin belli bir düzen ve tertip içinde ilerlemesi için planlı ve programlı olması şarttır. Bu programı yazılı ve yazılı olmayan diye sınıflandırdığımızda resmi ve örtük program kavramlarıyla karşılaşmaktayız. Resmi program devlet tarafından oluşturulmuş ve kanunlarla güçlendirilmiş olup eski bir kavramdır. Örtük program kavramı ise literatürde yeni sayılabilecek kadar genç bir kavram olup, ülkemizde yeni doğmuş bir kavramdır diyebiliriz. Ülkemizde yüksek lisans ve doktora tezi düzeyinde bu kavramla ilgili çalışmalar yapılmıştır (Veznedaroğlu, 2007; Sarı, 2007; Tuncel, 2008; Türedi, 2008 ve Kuş, 2009). Yüksel (2004) kitap olarak ilk ve tek çalışmayı yapan kişidir. Bu çalışmalar dışında sınıf öğretmenliği kavramı ile örtük program kavramının beraber incelendiği çalışma olmadığı için, bu çalışmanın gerekliliği ortaya çıkmıştır.

1.5. Sayıtlar

1.5.1. Çalışmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formlarının istenilen niteliğe vurgu yapıldığı varsayılmıştır.

1.5.2. Sınıf öğretmenlerinin araştırma sırasında yöneltilen sorulara samimi ve doğru görüşler belirttikleri varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

1.6.1. Araştırma 2012-2013 eğitim ve öğretim yılında Sivas ili Zara ilçesindeki Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan sınıf öğretmenleri ile sınırlıdır.

1.6.2. Sivas ili Zara ilçesindeki okullarda 2012-2013 eğitim öğretim yılında görev yapan sınıf öğretmenlerinin görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

1.7.Tanımlar

Örtük Program; Resmi programda belirtilen amaç ve faaliyetlerin dışında, öğrenme-öğretmen süreci içerisinde ortaya çıkan bilgi, fikir ve uygulamalar sonucu öğrencilerin ulaştıkları niteliklerdir (Yüksel, 2002).

Sınıf Öğretmenliği; Eğitimin fiilen yürütüldüğü en temel mekan olan dersliklerde eğitim öğretim faaliyetlerini planlayıp düzenleyen ve dersi olabilecek en iyi şekilde veren kişi (Cevizci, 2010).

Yazılı Program; Yazılı bir doküman haline getirilerek eğitim otoritelerince onaylanmış ve okullarda uygulanmak üzere hazırlanmış program (Posner, 2001).

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırma konusuna yönelik kuramsal bilgiler ve araştırma konusuyla ilgili yapılmış olan ulusal ve uluslar arası çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Kuramsal Çerçeve

2.1.1. Örtük Programın Tanımı

Öğretmenlik mesleğinin meslek olması dışında bir nitelik işi olduğuna vurgu yapan Dilci (2012) bu niteliğin farklı boyutları olduğunu belirtmiştir. Bu niteliklere sahip öğretmen yetiştirmeye çalışan kurumların eksiklikleri, yeterli donanıma sahip öğretmen yetiştirilememesi günümüzde sıkça tartışılır olmuş ve Türk Eğitim Sistemi'nin en büyük sorunu olarak kamuoyunu meşgul etmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının eğitim fakültelerinde yeterince uygulama yapamaması ve bunun sebep olduğu sıkıntılar kamuoyunu meşgul eden diğer bir husustur. Eğitim sisteminin doğrudan içinde olan öğretmenler, sistemin işleyişini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Amaç öğretmenin sistem üzerinde olumlu bir etkisi olması ise öğretmen yetiştiren kurumlar hem teorik olarak hem de uygulamaya dönük olarak iyi yetişmiş öğretmenleri eğitim ordusuna dahil etmek zorundadırlar.

Öğretmen sadece yazılı müfredata göre programlanmış bir robot değil, öğrenciye istendik davranışlar kazandırma yolunda iyi örnek teşkil eden bir rol modeldir. Öğrencide kazandırılması hedeflenen istendik davranışlar yazılı programlara eklenemeyecek kadar geniş bir kavramdır. Sadece yazılı programdaki hedeflere yönelmek büyük bir yanılğı olacağına göre, bizi bu yanılğıdan kurtaracak bir çare olarak yeni bir kavram geliştirilmesi şart olmuştur.

Bireyde kazandırılması hedeflenen davranışların nasıl ve hangi yolla kazandırılacağı eğitimin en önemli yapıtaşdır (Sönmez, 2001, 8). Bu yol, yöntemler ve hedeflenen davranışlar eğitim programlarında belirtilerek yazılı ya da resmi sıfatını alırlar. Ancak bazı hedefler programda açıkça yazılmamış olmasına rağmen öğrenciye kazandırılması gerekliliği taşımaktadır. Bu hedef davranışlar sosyal çevrenin istek ve ihtiyaçlarına göre farklılık göstere de bilir, tüm dünyada ortak bir amaç halini de alabilir. Çınar (2003) eğitimin temel amaçlarını destekleyici olması gerekliliğini öne sürmüştür. Yazılı ve resmi olmayan, ama öğrenciye kazandırılması istenilen bu tür hedef davranışlar “Örtük Program”, “ Gizli Müfredat”, “Okulun Akademik Olmayan Çıktıları” gibi farklı isimler altında eğitim bilimciler tarafından eğitim literatürüne eklenmiştir. Biz bu çalışmada daha çok “Örtük Program” kavramını kullanacağız.

Çeşitli tanımların ve isimlemelerin yapıldığı “Örtük Program” kavramı farklı yazarların farklı tanımlama ve yorumlamalarına maruz kalmıştır. Genellikle literatürde “Hidden Curriculum” şeklinde isimlendirilmektedir. Örtük program, okuldaki öğretmen ve yöneticilerin davranışları, yaklaşımları, inançları, değer yargıları, okul atmosferinin niteliği, okul içi ortamın öğrencilere sağladığı etkileşim örüntüsü, okul içi yazılı olmayan kuralları, rutinleri, disiplini, otoriteye itaat etme gibi tutum ve daha birçok etkeni içeren geniş bir kavramdır. Bazı eğitim bilimciler ve programcılar yelpazeyi o kadar genişletmişlerdir ki okul dışı her yaşantıyı örtük program kavramının çatısı altında değerlendirmişlerdir. Öğretmenin dini ya da ideolojik yönlendirmeleri, toplumun yaşam biçim ve tarzları bu çerçevede yer alır. Toprakçı (2002) öğretmen ve öğrencilerin sosyal gereksinimlerinin varlığının ve karşılanma oranının sınıf ortamını etkilediğini belirterek örtük programın sosyal boyutuna vurgu yapmıştır. Ayrıca öğretmenin ekonomik durumunun sınıf ve okul ortamındaki yaşantısını etkileyeceğini savunan Toprakçı'nın (2002) bu söyleminden bu etkilerin örtük program vasıtasıyla öğrencileri de etkileyeceği sonucuna varmak örtük programın ekonomik yaşantıyla ilişkilendirilmesi için yeterli bir neden olacaktır.

Okuldaki sistemin, idari kadronun ve öğretmenlerin resmi olmayan veya üstü kapalı bir şekilde öğrencilere verdikleri mesajların tamamı örtük programı oluşturur (Yüksel, 2004). Anyon (1980) okuldaki örtük programın hem teoride hem de uygulamada eğitim için çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Toplum düzenini sağlamak için gereken aktarım örtük program vasıtasıyla gerçekleşir. Demirel (2011),

örtük programın öğrencileri hayata hazırlamada ki rolünün eğitim programları kadar etkili olduğunu belirtmiştir. Toplumun birer üyesi olan öğrenciler bu rollerini okulda verilen kültürel ve gizli öğrenmeler sonucu öğrenir. Bu öğrenmeler yazılı müfredat ve sınav dışındaki bütün kavramları kapsar (Dilci, 2011). Vallence (1983) örtük program kavramının karşılığı olarak “gizli program” kavramını kullanarak gizlilik boyutuna vurgu yapmıştır (Akt.; Veznedaroğlu, 2007). Gizliliği kadar yazılı olmaması da en belirgin özelliğidir. Yazılı olan programda hedeflenen davranışlar resmi olarak kazandırılmaya çalışılırken, toplumun istediği davranışlar örtük program vasıtasıyla kazandırılır.

Örtük program kavramının ilk olarak ne zaman ortaya çıktığı konusunda tam bir fikir birliği yoktur. Eisner’e (1994) göre kavram ilk defa 1932’de Waller’in “The Sociology of Teaching” adlı eserinde kullanılmış, Dewey’in bu kavramı “Yardımcı Öğrenme” adıyla kullandığını belirten Hlebowitsh (1994) ortaya farklı bir görüş atmıştır (Akt.; Yüksel, 2004, 8).

“Örtük Program” kavramı üzerinde çalışma yapan Gordon (1982), Lynch (1989), Portelli (1993), Pınar ve diğerleri (1995) ve Hemmings (2000) gibi yazarların ortak görüşü, bu kavramın ilk olarak 1968 yılında Jackson tarafından “Life in Classrooms” adlı eserinde kullanıldığıdır (Akt.; Yüksel, 2004, 8). Jackson (1968) yaptığı nitel bir araştırma sonucunda, sınıf ortamına hakim ve öğrencilerin sosyal yaşama uyum süreçlerine yardımcı olan, informal bir yaşantının varlığını tespit etmiştir.

Resmi olmayan, gizli program olarak kabataslak tanımlanan “Örtük Program” kavramı çeşitli eğitim bilimciler ve yazarlar tarafından farklı tanımlanmıştır. Portelli (1993) bu tanımlamaları dört grupta toplamıştır (Akt.; Yüksel, 2004, 8):

1. grupta Jackson (1968) örtük programı, resmi olmayan veya açıkça belirtilmemiş ancak öğrencilere kazandırılması beklenen davranışlar olarak tanımlamıştır. Sosyal yaşama uyum sağlamanın ne kadar önemli olduğunun önemi tartışılmaz bir gerçektir. Örtük programın en öncelikli amacı topluma uyumlu bireyler yetiştirmektir. Toplumun sosyal olarak beklentileri ile okulun norm ve değerleri uyumdadır. Okul kültürüne uyumlu bireyler esasında toplum hayatında da sorunsuz ve uyumlu birer vatandaş profili çizmektedir. Okulda uyum sorunu yaşayan öğrenci

aynı sorunu okul dışında ki toplumsal yaşantısında da yaşamaktadır. Hemmings (2000) öğrencilerin okul içinde yalnız kalmamaları ve okul hayatına uyum sağlayabilmeleri için örtük programın önemine vurgu yaparak Jackson'un tanımlamasına paralel bir görüş belirtmiştir (Kuş, 2009).

2. grupta beklenmeyen (amaçlanmayan) öğrenme ürünleri üzerinde durulmakta, örtük programın hedeflenmeyen, bazı durumlarda istenmedik amaçlara da ulaşılabilen yönü Martin (1976) ve Gordon (1982) tarafından belirtilmiştir (Akt.; Yüksel, 2004, 9). Resmi programda yazılmamış hedefler toplumsal uyumu sağlamak amacıyla okullarda öğrencilere aktarılmak istenmektedir. Bacanlı'nın (2006, 19-20) okul tarafından açıkça ifade edilmeyen ancak öğrencilerin okul yaşantısının sonunda kazandığı davranışları örtük program olarak tanımlaması da bu kategoriye girer. Bu davranışların her zaman istendik olması muhtemel değildir. Öğrenciler okuldan mezun olduklarında olumsuz davranışlar da kazanmış olabilirler. Doll (1992, 5) bu olumsuz davranışlara madde ve uyuşturucu bağımlılığını, başkalarının hakkına saygı duymamayı ve farklı etnik kökenli gruplara karşı önyargılı olmayı örnek göstermiştir (Akt.; Kuş, 2009, 20).

3. grupta eğitim sisteminin yapısı nedeniyle ortaya çıkan ve açık olmayan mesajlar, okullarda idareci ve öğretmenler tarafından dönemin siyasal ve ideolojik etkisinde kalınarak öğrencilere aşılacak istenen mesajlardır. Günümüzde bu tür mesajların öğrencilere aşılacakta olduğu ve dönemin siyasal zeminine uygun fikirlerin ya da davranışların örtük program vasıtasıyla okullarda empoze edilmesi bu kategoride ki tanımlamaya en iyi örneği teşkil etmektedir.

4. grupta öğrenciler tarafından ortaya konulan faaliyetler ve bu faaliyetlerin ortaya çıkış nedenleri üzerinde durulmaktadır. Resmi programda belirtilen davranış ile okulun şartları da göz önünde tutulduğunda gerçekleştirilecek davranış arasında bir fark varsa okul kültürü kavramı ortaya çıkmaktadır. Uygulanabilir planlar ile gerçekçi planlar arasında ki fark her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. İster resmi olsun ister örtük her program oluşturulurken okul kültürü faktörü yok sayılmamalıdır.

Bu tanımlamalara başka bilim adamları ve eğitimciler de katkı sağlamıştır. Cockrell (2010) örtük programı eğitimi zenginleştirmek ve yaşamı geliştirmek olarak tanımlamıştır. Okulun akademik olmayan anlamlı çıktıları olarak örtük programı tanımlayan Vallance (1983), okulda bilinçli ve açık olarak yapılan uygulamaların

dışında kalan her şey tanımını yapan Paykoç (1995, 53) ve Tezcan'ın (2005, 183) gizli müfredat tanımını en geniş tanımlamalardır.

Belli bir eğitim amacını gerçekleştirmek için enine boyuna düşünülerek planlanmış programların tersine, eğitim kurumları tarafından öğrencilere istemeden veya bilinçli bir şekilde gizli olarak aktarılan değer ve tutumlar bütünü tanımını yapan Cevizci (2010), “Örtük program” kavramı yerine “Gizli Müfredat” demeyi tercih etmiştir.

Örtük programı öğretmenden ziyade okulun bir sonucu olarak tanımlayan Meighan (1981) gibi aynı görüşe sahip Haralambos (1991) okula devam sonucunda kazanılan öğrenmeler olarak kavramı açıklamıştır (Akt.; Türedi, 2008, 13). Bu tanımların aksine Lynch (1989) okul dışında ki yaşantıların da örtük program kapsamına girdiğini ve okulun sosyal boyutunu oluşturduğunu belirtmiştir.

McNeil (1996, 339) örtük programı gerçek hedeflere ulaşıp ulaşılmayacağına neden olan öğrenmeler olarak tanımlamıştır. Ayrıca örtük program tanımlarını; amaçlanmayan, beklenmeyen öğrenme ürünleri ve okulun entellektüel ve demokratik rollerini engelleyici zararlı bir güç olarak tanımlamıştır. Kelly (1994, 4) aleni, plan dahilinde olmayan öğrenmeler tanımını yaptığı örtük programı tanımlama çabalarını üç gruba ayırır (Akt.; Kuş, 2009, 21).

Demirel (2006, 7) ders dışı etkinlikleri de içine alan geniş bir kavram olarak tanımladığı örtük programın, program geliştirme uzmanlarının ders dışı etkinliklere önem vermediklerini belirtmiştir. Demirel öğrencilerin toplumsal hayata uyumlarını sağlamalarında eğitim programları kadar etkili olan örtük programın, program geliştirme çalışmaları sırasında iyi çözümlenmesini ve eğitim programına dahil edilmesi gerektiğini söylemiştir.

Bacanlı (2006, 60) örtük programın sınıf içi etkinliklerle sınırlı olmadığını, öğrenme yaşantısının tamamında etkili olduğunu belirtmiştir.

Apple (2004) örtük programın toplumu sınıf ayrılığına soktuğunu ve devletlerin ideolojik yapılarına hizmet ettiğini iddia ederek, örtük program vasıtasıyla alt sınıftaki bireylerin itaatkar, saygılı ve uysal olarak, üst kültürden gelen bireylerin ise

demokratik, açık görüşlü ve bilimsel niteliklerle donanmış bireyler olarak yetiştirilmek istendiğini belirtmiştir (Akt.; Yüksel, 2004).

Miller (2008), her çocuğun psikolojik olarak aynı evrelerden geçtiğini fakat farklı kültürlerin davranış geliştirmede farklı yöntemler kullandığını belirtmektedir. Bu yöntemler aynı amaca hizmet etse de hedeflenen davranışı kazandırma metodu, ülkelerin sosyal ve kültürel aktarım yolları farklılık göstermektedir. Örtük program vasıtasıyla gerçekleşen bu davranışların bazıları yazılı programda yer almayan amaçlara hizmet etmektedir.

2.1.2. Örtük Program Yaklaşımları

Örtük programa ilgi duyan ve bu konuda çalışma yapan eğitimci ve bilim adamları belli felsefi ve sosyolojik düşünceler zeminine oturarak bu kavramı şekillendirmişlerdir. Daha sonra örtük program uygulamaya dökülmüş eğitim kalitesini arttırmada ve var olan sorunların çözümünde kullanılması için geliştirilmiştir (Yüksel, 2004, 15).

Örtük programa ilgi duyan ve bu konuda çalışma yapan eğitimci ve bilim adamları etkilendikleri düşüncelere göre örtük program kavramını incelemiş ve bu düşüncelere göre örtük programı temellendirmişlerdir. Bu farklı yaklaşımlar nedeniyle bazı bilim adamı ve yazarlar bu konuda çalışma yapanları dayandıkları felsefi görüşe göre çeşitli gruplara ayırmışlardır. Giroux (1983) geleneksel, liberal ve radikal görüşler olarak sınıflarken, Skelton (1997) fonksiyonalist, liberal, eleştirel, postmodern diye dört grupta incelemiştir (Yüksel, 2004, 15). Lynch (1989) ve Yüksel (2004) bu sınıflamaların aksine yapısal-fonksiyonalist ve neo-marksist görüş diye iki grupta bu düşünceleri inceleyerek çok fazla detaya ve bilgi karmaşalığına müsaade etmemişlerdir.

2.1.2.1. Yapısal-Fonksiyonalist Görüş

Toplumsal yapıların, siyasi sistemlerin analizinde kullanılan kapsamlı bir kuramsal yaklaşım tarzı olarak adlandırılan bu yaklaşım, özde toplumsal sistemler diye kavramsallaştıran ve toplumsal yapıların özelliklerinin bu sistemlerin bekasına olan katkılarıyla açıklayan kuramsal yaklaşımları tanımlayan kuram bir şekilde yapısal fonksiyonizm, sosyal sistemin varoluşunu sürdürmek, ayakta kalabilmek için yerine getirmek durumunda olduğu görevleri ya da işlevleri teşhis etmekten ve arkasından da

hangi kurum veya yapıların bu ihtiyaçları karşılamaya yetkili görüldüğünü araştırmaktan meydana gelir.

Buradan da anlaşılacağı üzere, yapısal fonksiyonalizmde,

1- Toplum birbirleriyle ilişki içinde bulunan parçalardan meydana gelmiş bir sistem olarak düşünülür.

2- Doğallıkla dinamik bir denge durumu içinde olan toplumdaki hareketlilik ya da faaliyetlerin tümü genel denge durumuna katkıda bulunur.

3- Öyle ki, yapısal fonksiyonalizme göre, bu düzenli eylem ya da faaliyetlerden hiç değilse bir kısmı toplumun bekası için vazgeçilmez bir durumdadır (www.makaleler.com).

Yapısal fonksiyonalist kuramcılar bir davranışın oluşmasında, organizmayı oluşturan organların her birinin görevlerini yerine getirmesi gerektiği düşüncesinde birleşmişlerdir (Yüksel, 2004, 16). Bu davranış toplumsal ya da kültürel bir davranış ise bu kültürün aktarımı sistematik bir düzen içerisinde gerçekleşir. Corey (2008) kültürel bir duyarlılık oluşturmanın belirli bir çaba ve zaman gerektirdiğini belirtmiştir. Bu kültürel duyarlılığa sosyalleşme süreci de denebilir. Bu süreç zaman ve çaba işi olduğu kadar belli kurallara da sahip olmalıdır. Çaba, zaman ve kural kavramları bize sistemli bir örgütü yani okulu işaret eder. Lavoie (2006) her okulun üzerinde konuşulmayan kuralları olduğunu söyleyerek örtük program kavramını kullanır (Akt. Türedi, 2008, 20).

Yapısal-fonksiyonalist kuramcılar örtük programın ideal bir toplum üyesi yaratmak amacıyla kullanılan bir araç olduğunu düşünürler. Onlar için amaç toplumun kural ve değerlerini benimseyecek insan yetiştirmektir. Yazılı program da, örtük program da bu amaca hizmet etmelidir. Bu düşüncenin en önemli savunucusu ise Jackson'dır. Jackson "Life In Classrooms" adlı kitabında Örtük Program kavramını ilk defa kullandığı gibi bu kavrama işlevsel bir boyut kazandırmıştır. Jackson (1968, 10) örtük programı açıklarken kalabalık, güç ve övgü kavramlarıyla tanımlamasını oluşturmuştur. Kalabalıkta yani toplumda sorunsuz yaşayabilen, toplumdaki güce itaat eden ve toplumun adalet anlayışını benimseyen bireyler yetiştirmek örtük programın amacıdır.

2.1.2.2. Neo-Marksist Görüş

Yapısal-fonksiyonalist görüşün toplumsal hayata yeterince değinmediğini ve örtük programın toplumsal yönünün daha fazla irdelenmesi gerektiğini savunan bazı yazarlar, toplumdaki sosyal tabakalaşmadan ve bu tabakalaşmanın ortaya çıkardığı sosyal değişimlerden bahsederek yeni bir görüşün temelini atmışlardır. Neo –Marksist görüş adı verilen bu düşünce furyası 70’li yıllarda tavan yapan kapitalist akımın en büyük karşıt düşünce akımı olmuştur.

Özgüven (2002, 37), çevre etkisinin en fazla kişilik özelliğini etkilediğini belirtmiştir. Çevre etkisine en fazla maruz kalınan toplumsal kurum da eğitim kurumları olduğuna göre, insanın kişiliğinin en fazla etkiye maruz kaldığı yer hiç kuşku yok ki eğitim kurumlarıdır. Okulların mevcut siyasi, ekonomik ve toplumsal düzenin bir parçası olduğu düşüncesinden yola çıkan Veznedaroğlu (2007, 15), okulların bu sistemin korunması ve devam ettirilmesi için görevlendirildiğini belirtir. Neo-Marksist görüşü savunan yazarlar da kapitalist sistemin, istediği birey tipini yetiştirmek için eğitim kurumlarından yararlandığı konusu üzerinde durmuşlardır. Kapitalist sistemin temel taşı olan sosyal sınıf kavramının muhafazası ve sürekliliği için okullar sadece bir araçtır. Okul üst sosyal sınıfa dahil bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması için vardır. Üst tabakadaki kişilerin en iyi şekilde eğitim alması ve istediği mesleğe yönlendirilmesi okulun en önemli görevidir. Bu kişilere okullarda demokrasi, sevgi gibi olumlu özellikler aşılanırken, alt sosyo-ekonomik düzeydeki bireyler itaat, uyum, planlılık gibi daha farklı alışkanlıklar eğitim sistemi içinde verilmeye çalışılır. Alt gruptaki bireyler, üst tabakada ki grubun ihtiyaçlarını karşılamak için yetiştirilirken, üst tabaka başarıya ve parlak bir kariyere yönlendirilir. Eren (2010, 93), uyuma yönelmek isteyen bireyin karakter olarak diğer insanların karakterlerinden etkileneceğini söylemiştir. Kapitalist düzende uyuma ve itaate yönlendirilen alt tabaka, sosyo-ekonomik olarak kendilerinden üstün olan diğer insanların karakterinden etkilenecek ve kapitalist sistem amacına ulaşmış olacaktır.

2.1.3. Örtük Programın Kapsamı

Örtük program kavramının kapsamı, yazılı program dışında kalan her şeyi kapsadığı için çok geniştir. Bu yüzden bu kavramın kapsamını belli sınırlar içine almak kolay olmayacaktır. Ders kitabında geçen bir örnek olay da örtük program çerçevesinde değerlendirilebilir, ders arasında öğrencilerin arasında yaşanan bir tartışma da. Martin (1976), Saylor, Alexander ve Lewis (1981), Cornbleth (1984), Johnson ve diğerleri (1989), Eisner (1992), Vallance (1993), Ryan (1993), Mc Cutcheon (1997), Demirel (1999) ve Tezcan'a (2003) göre öğrenciler yazılı program dışında üç temel kaynaktan öğrenirler ve bu kaynaklar örtük program kapsamına girer (Akt.; Yüksel, 2004, 57). Bu kaynaklar:

1. Okulun idari ve örgütsel araç ve düzenlemeleri
2. Okul-çevre arasındaki etkileşimler
3. Sınıf iklimi

Yüksel (2004) bu üç temel kaynağı kendi içlerinde alt boyutlarıyla incelemiştir. Yüksel'in (2004) bu incelemeleri çerçevesinde örtük programın kapsamı ile ilgili açıklamalar aşağıda belirtilmiştir.

2.1.3.1. Okulun İdari ve Örgütsel Araç ve Düzenlemeleri

Okulun idari ve örgütsel yapısı çerçevesinde kurallar, yasalar, kanunlar, yönetmelikler, okulun fiziksel durumu, eğitim planlaması, ders dışı etkinlikler vardır (Yüksel, 2004, 58).

Okul kuralları örtük program uygulamasını yansıtan en önemli faktördür. Okullar çoğunlukla devlet kurumudur ya da devletin denetim mekanizmasını en sık uyguladığı yerlerdir. Bu yüzden kurallar okulun yapı ve misyonunun çoğunluğunu oluşturan bir kavramdır. Yukarıda da bahsedildiği gibi kurallar yapılması gerekenler ve yapılmaması gerekenler yani yasaklardan oluşan çok geniş bir uygulamadır. Kuralların olması gerektiği konusunda hiç şüphesiz herkes aynı fikirdedir. Fakat uygulanabilirliği ya da bireyin kurallara bakış açısı konusunda farklı görüşler vardır. Çok esnek kurallar disiplin sorunu yaratır ve düzeni alt üst eder. Katı kurallara maruz kalan insanlar sınırlı ve rahatsız olurlar (Özgür, 1949, 77). Önemli olan kuralları ihtiyaca göre ve birey merkezli tasarlayabilmektir.

Okullarda ki kuralların çoğu devlet tarafından kanun ve yönetmeliklerle belirtilmiş, uygulanması zorunlu yazılı kurallardır. Ancak örtük programın da konusunu oluşturan yazılı olmayan fakat uygulanan bazı kurallar vardır. Bu kurallar okulun, öğretmenin, çevrenin etkisiyle farklılık gösteren fakat genel olarak aynı amaca hizmet eden kurallardır. Uygulanmaması ya da ihlal edilmesi halinde resmi olmayan yaptırımlar uygulanır. Örneğin bir öğrencinin müdürün odasına girerken ceketinin düğmelerini iliklemesi yazılı bir kural değildir. Ama yapılması gereken bir davranıştır. Yapılmadığı takdirde yapılması yönünde yönlendirmeler uygulanır. Toplumun, okulun bu davranışı beklemesi kurumun saygınlığını sürdürmek, büyüklere karşı saygı duymak gibi olumlu kazanımlardan kaynaklanabilir. Ancak örtük program her zaman olumlu davranış kazandırmayabilir ve olumsuz davranışlar da örtük olarak aktarılabilir (Başar & Çetin, 2013). Neo-marksist yazarlar başta olmak üzere birçok eğitim bilimci yazılı olmayan bu kuralların otoriteye itaat eden, pasif ve tek tip bireyler yetiştirmeyi amaçladığı görüşünü savunarak olumsuz bir aktarım örneği vermişlerdir..

Bu kuralların bir de toplumsal boyutu vardır. Toplum bireyde görmek istediği davranışı eğitim yoluyla kişiye empoze eder. Okullar da resmi olmayan bu kurallar vasıtasıyla toplum için ideal bireyler yetiştirir ve toplum huzuru sağlanmış olur. Okulda uygulanan yazılı ve örtük programların politika doğrultusunda da geliştiğini söyleyen Reuchlin (1970, 54), devletin ideolojik yapısının etkisi üzerinde durmuştur.

Okul binasının fiziki yapısı, örtük program uygulamasının en belirgin özelliklerini yansıtır. Okul binalarının iç ve dış mimari yapısı okulun hatta toplumun eğitim sisteminden beklentilerini sergileyebilir. Son on yıla kadar okul binalarının mimari olarak ne şekilde yapılacağı belli kalıplara göre belirlenirdi. Okulların dış cepheleri genellikle gri ton renklerle boyanır, şekil olarak tek tip bir mimari özelliği göstererek adeta sıkıcı ve basık bir okul portresi çizilirdi. Okulun iç mimarisi ülkenin her yerinde aynı şekilde yapılmış, eğitime katkı konusunda maalesef yetersiz bir okul örneği yıllardır süregelmiştir. Özellikle yatılı olarak eğitim veren okullar daha vahim bir durumda yapılandırılmıştır. Ne yazık ki bir eğitim kurumundan çok bir ceza evini anımsatan yatılı okullar eğitim tarihimizin utanç sayfalarında ki yerlerini almışlardır. Özellikle Avrupa’da okul binalarının mimari ve dekorasyonuna büyük önem verilmektedir. İngiltere’nin başkenti Londra’da “Gelecek için Eğitim Yapıları” adlı

dev yenileştirme projesinde Londra'daki tüm okullar ihtiyaçlarına ve yeni eğitim anlayışına göre tekrar dekore edilmektedir.

Toplumun ve ülkenin sosyal ve milli yapısı her şeyde olduğu gibi bu konuda da etkisini göstermiştir. Devletin hantal yapısı on yıllardır okul binalarına yansımış ve okul öğrenci için bir hapishaneden farksız hale gelmiştir. Oysa ideal bir okul her şeyden önce dış görünüşüyle canlı olmalı ve sıradan bir eve benzemelidir (Chatelain, 1964, 21). Öğrenci isteyerek ve korkmadan okula gelmeli, okul içinde evindeki rahatlığı bulmalıdır.

Okulun fiziki yapısı tasarlanırken eğitim ortamına uygunluğu, ekonomik ve kurumsal boyutunu geride bırakmalıdır. Öğrencilerinin yaş ve hazır bulunuşluk seviyesine göre dış yapı tasarlanmalı, ilk bakışta öğrenciyi cezbedebilmelidir. Okulun iç yapısı eğitim ve öğretim ortamına uygun olacak şekilde değil de maalesef devletin ideolojik yapısına ya da toplumun değer ve normlarına göre tasarlanmaktadır. Okula gelen her ödenek maalesef idari odaların dekorasyonunda kullanılmakta, geriye kalanı sınıf ve diğer bölümlere ayrılmaktadır. Okuldaki otoriter yapı otorite sahibinin odasına yansımaktadır.

Okulun diğer bölümleri arasındaki farklılıklar da okulun örtük programı hakkında bize fikir verebilir. Örneğin bir okulda kütüphaneye daha fazla önem veriliyorsa o okulda okuma alışkanlığı öğrencilere örtük olarak ta aktarılmaktadır diyebiliriz. Ya da spor salonu ve spor malzemelerine öncelik veren bir eğitim kurumu, sportif olarak başarıyı ve iyi sporcular yetiştirmeyi örtük olarak hedeflemektedir.

Öğretmenlere ayrılan bölümlerin tasarımı da öğretmenlerin okulda ki konum ve durumları hakkında fikir verebilir. Çalışanına önem veren bir yönetim anlayışı hiç kuşkusuz onların çalışma ortamlarında da bir takım motivasyonu arttırıcı önlemler alabilir. Tam aksine otoriteyi ve baskıcı gücü benimsemiş bir yönetici öğretmenler odasının fiziksel durumunu kendi makam odasından daha az önemser. Çünkü orada ki yegane güç kendisidir. Biraz daha ileri gidilirse okulun varlığının kendi varlığından kaynaklandığını zanneden bir yönetici için amaç eğitim faaliyetleri değil kendi otoritesinin korunmasıdır.

Okulda ki pano ve levhalar da gizli olarak öğrenciye bazı durumların aktarılması görevini üstlenmişlerdir. Yapılmaması gereken, yasaklarla dolu duvarlara sahip bir okulda itaatkar ve uysal bireyler yetiştirilmeye çalışmaktır. Diğer taraftan bakılırsa öğrenciye olumlu öğütler veren yazıların olduğu okullarda ise daha kendine güvenen özgür bireyler yetişir. Okulların rehberlik panolarında genelde öğrencilere toplumsal olarak daha çok benimsenen meslek gruplarının tanıtımı yapılır. O toplumda en fazla saygın meslek grubu hangisi ise öğrenci o hedefe yönlendirilir. Panoda o meslekler ilgili bilgiler, görsel unsurlar yer alır. Burada amaç toplumun beklenti ve isteklerinin okulda örtük olarak öğrenciye aktarılmasıdır.

Sınıfların dizaynı da toplumsal istek ve beklentilerden nasibini almıştır. Öğretmen masasının, öğrenci sıralarına göre yüksekte olduğu bir sınıfta otoriter bir öğretmen ve pasif öğrencilerin olduğu bir portre çizilmektedir (Yüksel, 2004, 63).

Sınıfların oluşturulması da bir okulun örtük program uygulamasının göstergelerinden biridir. Sınıflara öğrenci seçmek için konulan kriterler, demokratik ve şeffaf bir yönetim anlayışını benimsemiş toplumlar da kura yoluyla olurken, hiyerarşik olarak toplumsal sınıflara ayrılmış gruplarda daha farklı yöntemler kullanılır. Sosyo-ekonomik olarak üst seviyede olan öğrencilerden oluşan sınıflara daha popüler ve başarılı öğretmenler görevlendirilir (Yüksel, 2004, 63). Bu durum ise toplumdaki bu farklılığın nesilden nesile okullar vasıtasıyla örtük olarak aktarıldığı gerçeğini bir kez daha göstermektedir.

Zamanlama okulda var olan örtük program hakkında ipuçları verebilir. Okulda ki ders saatlerinin ayarlanması ve diğer etkinliklere ayrılan süreler belli kriterlere göre hazırlanır. Bu kriterler yazılı olmayan bazı programların uygulanması açısından önemlidir. Örnek verilecek olursa sosyal etkinliklere ayrılan zaman diliminde farklı derslerin işlenmesi okulun yazılı olmayan belli amaçlara yönlendirmesi hususunda bize fikir vermektedir.

Ders dışı faaliyetler yazılı programda belirtilmemiş alanlarda uygulanan, öğrencilerin temel bilgi ve becerilerini arttırıcı faaliyetlerden oluşur. Okul öğrencinin her gereksinimini karşılayamadığı için ders dışı faaliyetlere ihtiyaç ortaya çıkmıştır (Yaşın, 2012). Ne yazık ki günümüzde bu tip faaliyetlerin amaçları öğrenciye yönelik

amaçlar olmaktan çıkmış, öğretmenlere ve okul idaresine para kazandırma amacı taşımaya başlamıştır. Bu durum ise yine okul kültürü hakkında bize ipuçları verir ve bu kültür aktarımı örtük olarak gerçekleşir.

2.1.3.2. Okul-Çevre Arasındaki Etkileşimler

Çocuklar, bir tüp içinde değil, aile, komşu, şehir ve dünya içinde, daha doğrusu bir toplum içinde yaşarlar (İnanç, Bilgin, ve Atıcı, 2011, 187). Okulun en önemli işlevi topluma uyumlu bireyler yetiştirmek ve toplum hayatının devamlılığını sağlamaktır (Yüksel, 2004, 65). Bu açıdan bakıldığında toplumun okulla ilişkisi örtük program kapsamında değerlendirilir.

Toplumsal yapı ve değerler, toplumun huzuru ve sürekliliği için yeni nesillere aktarılmalıdır. Bu da eğitim kanalıyla aktarılabilir. Dewey (2012, 1) eğitimin en önemli işlevinin doğaya ve insanlara karşı zihinsel ve duygusal temelli tutumlar geliştirmek olduğunu belirtmiştir. Bu tutumlar toplumun sürekliliği için gereklidir. Eğitimin bu önemli vazifesini gerçekleştirmek için belli programlar uygulanır. Toplumsal değer ve yargıları doğrudan aktarmak, bilimin daha doğrusu eğitimin evrenselliğine gölge düşürebilir. Toplumsal, kültürel, ülkesel farklılıkları da göz ardı etmek imkansızdır. Zaten bu farklılıkları yok sayan bir eğitim anlayışı işlevselliğini kaybetmiş demektir. Modern bir eğitim anlayışı çerçevesinde toplumsal değerlerin aktarımı yazılı kural ve programlara dayandırılmaz. Bu değerlerin aktarımının mecburiyeti de göz önünde bulundurulduğunda bu aktarım belli kurallara dayanmayan, yazılı olmayan bir yolla aktarılabilir. Bu yolun literatürdeki adı örtük programdır. Örneğin bir düğünde ya da cenazede nasıl davranılacağı, ne yapılması gerektiği açıkça hayat bilgisi kitabında yazmaz. Çünkü her milletin, toplumun farklı kültürel yapıları, adet ve gelenekleri vardır. Bu davranışların kazandırılması için yazılı olmayan programdan faydalanılarak, bu davranışlar örtük ve gizli olarak bireye aktarılır.

İdeoloji kavramı öğrencide kazandırılması hedeflenen davranışları etkisi altına alabilen önemli bir unsurdur. Sınıftaki, okuldaki ideolojik anlayış programlara da yansiyabilir. Özellikle sınıfta lider olan öğretmendir ve onun ne düşündüğü hedeflenen noktayı etkileyebilmektedir. Aydın (2010), liderliği başkalarının etkilendiği süreç olarak tanımlar. Bu etkilenme gerçekleşirken lider ideolojik düşüncelerini de sürecin etkililiğinin artması açısından kullanabilir. Öğretmenin siyasi veya dünya görüşü, bireye

kazandırılması hedeflenen davranışlarda da etkisini gösterir. Bu durum yazılı programda belirtilmemiş ise örtük olarak aktarımı gerçekleşir.

İdeolojik faktörün diğer bir boyutu ise devletin, siyasi iktidarın eğitim sistemine bakış açısıdır. Devletin ideolojik düşüncesi okullar vasıtasıyla bireylere aktarılır (Yüksel, 2004, 66). Devlet ideolojik düşüncesini yansıttığı davranış ve fikirleri müfredata ekleyerek kolaylıkla okullarda bireylere aktarabilir. İyi bir programın toplumun olduğu kadar devletin de beklentilerine uygun olması gerektiğini belirten Dilci (2011), eğitim kurumlarının siyasal işlevine dikkat çekmiştir.

Ders kitapları belli bir bilincin, kimliğin oluşturulmasında ve tanıtılmasında önemli bir yer tutar (Tüfekçioğlu, 1995). Bu durum ise ders kitaplarının içeriğinin oluşturulmasında ne gibi faktörlerin önemli olduğu hakkında fikir verir. Eğitimin ulusal ölçekte yapılmadığı ülkelerde bile okul kitaplarının içeriği ile ilgilenilmiş ve çoğunluğun düşüncüleri ile çelişmemesine dikkat edilmiştir (Gürses ve Pazarcı, 2010). Genelde amaç topluma uyumlu bireyler yetiştirmek olduğu için, ders kitapları da bu hedefe hizmet etmek için hazırlanmıştır. Neo-marksist yazarlar bu duruma, otoriteye itaat eden ve tek tip birey profili oluşturulmaya çalışıldığı iddiasıyla karşı çıkmışlardır. Onlara göre ders kitaplarında devlet kendi ideolojisini aktararak toplumun üst sınıflarının yaşam tarzını benimsetmeye çalışmaktadır. Devlet hiç şüphesiz zorunlu olarak okuttuğu ders kitaplarında öğrenciye kazandırılmasını istediği ideolojiyi aşılır (Yüksel, 2004, 66). Özellikle 2003 yılından itibaren ders kitaplarının ücretsiz olarak dağıtılmasından dolayı bu süreç daha fazla ivme kazanmıştır. Devlet yönetimin el değiştirmesi, farklı ideolojilerin iktidara gelmesi gibi durumlarda bu değişiklik ders kitaplarına da yansımaktadır. Hakim olan egemen güç, oluşturmak istediği toplum için harekete geçer. Aktarılmak istenen düşünce, tarz, inanış ve kültür örtük olarak ders kitapları vasıtasıyla öğrencilere işlenir.

2.1.3.3. Sınıf İklimi

Sınıf iklimi sınıftaki tüm yaşantıları kapsayan geniş bir kavramdır. Yağcı (1997), bu kavramın niteliğinin öğretme-öğrenme sürecini çok fazla etkilediğini ileri

sürmüştür (akt. Okçu ve Epçaan, 2013, 69). Yüksel (2004, 68) sınıf iklimini altı farklı alt boyutta ele almıştır.

Öğretmenlerin görüş ve beklentileri, sınıf ortamında öğretme-öğrenme sürecini doğrudan etkileyen bir boyuttur. Çetin'e (2001) göre eğitim, siyasal otoritenin ideolojisini dayatmak için kullandığı kurumsal bir zemindir. Devlet ya da siyasi iktidar kendi düşüncelerini aktarmak için her yolu kullanır. Ancak öğretmenin ideolojisi, düşüncesi ve görüşü de çok önemlidir. Çünkü öğretmen aktif olarak eğitim sürecinin içindedir ve düşüncelerini örtük olarak da olsa aktarma olanağı çok yüksektir. Öğretmenlerin toplum hayatında ki saygınlığı da öğretmene yüklenen ideolojik sorumluluğun önemini arttırmaktadır. Öğretmeni bir kanaat önderi olarak gören toplumlar öğretmenin siyasi, ideolojik ve dünya görüşüne daha fazla önem verirler. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ülkemizde de öğretmenlere bakış açısı aynı şekilde olmuş, öğretmen yeni devletin yeni yüzü olarak toplum karşısına çıkarılmıştır. Öğretmenin rejime ve siyasi otoriteye bağlı olması demek, yine aynı otoriteye bağlı bireylerin yetişmesi demektir. Aksi durumda öğretmenin siyasi rejimin ideolojisine sahip olmaması ve kendi görüş ve fikirlerini anlatması örtük program vasıtasıyla olur. Siyasi iktidar her ne kadar müfredata ve ders kitaplarına kendi ideolojisini yansıtsa da, öğretmenin görüşünü doğrudan etkileyemez. Öğretmenin öğrenciden beklentileri de görüşü ile orantılı olarak değişebilir. Ancak itaatkar davranışların her öğretmen tarafından beklendiği fikri genelde doğru bir fikirdir (Yüksel, 2004, 69).

Öğretmenlerin ön yargılarının eğitim sürecini şekillendirmede büyük bir rolü vardır. Öğretmenlerin ön yargıları öğrencilerden ne beklediğinin de özetidir. Memur çocuklarının başarılı olacağı ön yargısı ya da farklı bir etnik kökene sahip olan bir öğrencinin başarısız olacağı fikri öğretmenin öğrencilere yaklaşımını doğrudan etkilemektedir. Bir okulda ki bir sınıfın başarılı ya da başarısız olduğu ön yargısı, o sınıfa giren öğretmeni ve o sınıfın eğitim ortamını derinden etkilemektedir. Çünkü o ön yargının doğru olduğuna inanan öğretmen o yargıya göre hareket edecek, eğitim ortamını o yargıya göre ayarlayacak ve beklenen sonucun çıkması için farkında olmadan mücadele edecektir. Ön yargı aslında olumlu olduğu sürece çok faydalı bir durumdur. Bir öğrencinin başarılı olacağı ön yargısı, diğerinin tersine eğitim ve öğretime müthiş katkılar sağlayacaktır.

Sınıf kuralları oluşturulurken ve uygulanırken örtük programın etkisi göz ardı edilmemelidir. Okulda ve sınıfta yazılı kurallar dışında yazılı olmayan kurallar da vardır. Toprakçı (2004, 166) bu kuralların öğrencilerle belirlenmesi ve bu belirlemede tutarlılık ve bütünlük olması gerektiğini belirtmiştir. Bazı kurallar ise farkında olunmadan uygulanan ve toplumsal aktarımlarla sınıf ortamına taşınır. Bu kurallara bazı görgü ve toplumsal kurallar örnek verilebilir. Örneğin sınıfa girince öğrencilere selam vermek ya da öğle arasına çıkarken afiyet olsun demek gibi. Kuralların amacı istenmeyen davranışların engellenmesidir. Kurallara uymayan ve istenmeyen davranışları sergileyen öğrenciler toplum hayatının da kurallarına uymamakla beraber öğretmenin bu duruma karşı kullanacağı doğru strateji ile birlikte bu davranışlar minimuma inecektir (Güleş ve Alkış, 2004, 250). Kuralların farklı toplumlarda ki etki ve yaptırımlarının aynı olmasının sebebi beklenen davranışların her toplumda aynı olmasıdır. Okul ortamı da toplumsal bireyler yetiştirmeyi hedeflediği için, sınıf ve okul kuralları toplumsal kurallar temelinde oluşur. Bu tür kurallar örtük kurallar olup toplumsal yapının aktarımı ile sınıf ortamına yansır.

Öğretmen davranışları örtük olarak öğrencileri etkilemektedir. Sünbül (1996) toplumun beklentilerine uygun hareket eden, toplumsal kültüre ve değerlere uygun öğretmenlerin daha çok kabul gördüğünü ifade etmiştir. Buradan kültürel aktarımın örtük olarak öğretmen davranışlarıyla gerçekleştiği sonucu çıkabilir. Resmi programda yer alan bilgi ve davranışları öğrenciye kazandırmak zorunda olan öğretmen kendi düşünce ve ideolojik anlayışına göre hareket edebilir. Benimsediği düşünceyi daha önem vererek öğrencilerine kazandırmaya çalışabilir. Ya da kendince doğru bulmadığı bir konuyu üstün körü geçerek o konunun öğrenilmesini güçleştirebilir. Öğretmen öğrenme ortamının başrolünde olduğuna göre onun düşünce ve bakış açısı örtük olarak öğrencilere aktarılır.

Öğrenci özellikleri resmi programda yer alan hedef ve davranışların kazandırılması konusunda farklılıklara neden olabilir. Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu öğrenme ortamını farklı boyutlara sürükleyebilir. Sosyo-ekonomik olarak düşük bir sınıf ortamında öğretmenin yeterliliği ve performansı olumsuz yönde seyredebilir. Sosyo-ekonomik olarak alt seviyelerdeki toplumlar öğrencilerinin okul hayatına fazla müdahil olmayabilir ya da öğretmeni yönlendirme konusunda gereken alakayı göstermeyebilirler. Tam aksine sosyo-ekonomik olarak daha üst katmandaki

öğrenci ve velilerin okul ve programdan beklentileri daha fazla olur ve bu durum öğretmenin ve programın kendini geliştirmesini ve yenilemesini gerekli kılar. Şüphesiz sosyo-ekonomik olarak üst katmandaki kesimler eğitime ve öğrencilerinin gelişimine daha fazla alakadar olurlar. Bu durum beklentilerin ve performansın artmasına neden olur.

Öğrencinin özelliklerin farklılığı örtük olarak aktarılan kavramların ve yaşantıların farklılığı da demektir. Sosyo-ekonomik olarak alt katmandaki öğrencilerle, üst katmandaki öğrencilerin okuldan ve programdan beklentileri aynı olmaz. Düşük katmandaki kesim otoriteye daha bağımlı olmakla beraber, bunun getirdiği davranışları öğrenme eğilimindedirler. Bu alt statüdeki öğrenciler devlete, güce itaat etmeyi öğrenirken, diğer kesim kişisel gelişime ve özgürlükçü kavramlara rağbet gösterirler. Toplumun etnik kökeni, mezhepleri ve ideolojik görüşleri okul yaşantısını doğrudan etkileyen önemli faktörlerden biridir. Muhafazakar bir çevrede bulunan okulda ki örtük program bu görüşe uygun davranışların kazandırılmasına uygun olarak düzenlenir. Örneklendirecek olursak muhafazakar kesimin ağırlıkta olduğu bir sosyal çevrede bulunan okuldaki öğretmen örtük olarak dini vecibelerin yerine getirilmesi yönünde aktarımda bulunur. Sosyo-ekonomik olarak üst katmandaki insanlardan oluşan bir okulda ise din ve vicdan özgürlüğünden örtük olarak aktarımda bulunulabilir. Kısacası öğretmenin düşünce ve görüşü ne olursa olsun toplumun beklenti isteklerinin önüne geçmesi çok zordur.

Öğrenci ve sınav başarısı yazılı programda açıkça belirtilmişse de örtük olarak değerlendirme yapıldığında çok göreceli bir yapıya sahiptir. Öğrencilerden beklenen davranışlar yazılı programa göre, topluma göre, veliye göre ve öğretmene göre farklılıklar göstermektedir. Matematik dersinden başarılı sayılmak resmi programa göre geçme notunu alabilmektir. Ancak topluma göre alışveriş yapabilmek, veliye göre çarpım tablosunu ezberlemek, öğretmene göre de uyumlu öğrenci olabilmektir. Bu farklı değerlendirmeler öğrenciden beklentilerimizle alakalıdır. Örtük olarak aktardığımız bilgilerden ziyade, bunların hayattaki karşılığıdır önemli olan. Türkçe dersinde başarılı öğrenciler de öğretmenlere daha doğrusu örtük olarak öğretmen tarafından aktarılan davranışlara göre değişim gösterebilir. Kimi öğretmen güzel yazan, kimisi de güzel okuyanı başarılı sayar. Bazı öğretmenler de okuduğu kitaplara göre başarı kriteri koyar. Buradaki örneklerden çıkarılacak sonuç yine bizi örtük program

kavramına götürmektedir. Toplumun, ailenin, okulun ve öğretmenin beklentileri başarı kavramının değişikliğe uğramasına neden olmaktadır.

2.1.4. Örtük Programın Tarihi

İnsanoğlu yaratılışıyla birlikte öğrenmeye başlamıştır. İlk çağlardan beri öğrenme bir ihtiyaç halini almış ve amaçları da zamanla beraber gelişmiştir. Eğitimin en öncelikli amacı sosyalleşme sürecine olan katkısıdır. Bununla beraber yaşamı anlama ve kolaylaştırma da temel amaçların başında gelir. Bu amaçlar insanlık geliştikçe gelişir. Dolayısıyla eğitimin amaçları da bu gelişmeler doğrultusunda değişmektedir. Örneğin, bireyin avcılığı öğrenmesinde ki amaç hayatını devam ettirmektir. Fakat matematik dersinin kazandırmak istediği nitelikler bu kadar basit amaçlara yönelik değildir. Aslında günümüzde örtük program aracılığıyla kazandırılmak istenen davranışlar çok eskilerde öğrenmenin en önemli nedenleri arasında idi. Sönmez (2010) eğitimin yüz binlerce yıl informal metotlarla gerçekleştiğini söyleyerek örtük programın geçmişinin insanlıkla yaşıt olduğunu vurgulamaktadır.

Örtük program kavramını ilk defa kullanan Jackson'a (1968) göre sınıf toplumun göstergesidir ve toplumsal kuralların öğretilmesi gereken en uygun yerdir. Jackson kültürel aktarımın en iyi yapıldığı yer olarak ilköğretimi işaret etmiş ve çalışmasını ilköğretim okullarında gerçekleştirmiştir (Akt.; Kuş, 2009, 25).Bu aktarımın “kalabalık, güç, övgü” olarak üç kısımda olduğunu söyleyen Jackson bu kavramları şu şekilde açıklamıştır:

Kalabalık, toplum hayatına adaptasyon sağlayabilme ve topluma ve diğer toplum üyelerinin haklarına saygı göstermeyi ifade etmektedir. Toplumun huzuru için gerekli tüm kurallara uymak ve toplumun istek ve arzularını kendi istek ve arzularından üstün tutabilmektir.

Güç ise toplumun bir yansıması olan sınıf ortamında hakimiyetin kimde olduğunu, güçlü ve zayıfın ne olduğunun bilincinde olmak ve bu duruma göre davranabilmektir. Kısaca güçlüye itaat etmek ve ona bağlı olmayı öğretmek hedeflenmektedir.

Övgü ise bu sürecin sonunda kazandırılması hedeflenen davranışlar için bireye uygulanan ceza ve ödülleri kapsar. Toplum ve sınıf hayatına uyumlu, otoriteye bağlı bireyler ödüllendirilirken, uyumsuz ve toplum tarafından dışlanan bireyler cezaya maruz bırakılmaktadır.

Jackson'ın bu klasik eğitim anlayışıyla yaklaştığı örtük program kavramına Dreeben (1968) daha gerçekçi yaklaşarak uygulamaya yönelik tespitlere vurgu yapmıştır (Akt.; Kuş. 2009, 26).

Örtük program kavramı yeni bir kavram olarak nitelendirilmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalar genellikle yurt dışında gerçekleşmektedir. Ülkemizde bu konu da yapılan çalışmalar çok az ve yetersizdir.

2.1.5. Sınıf Öğretmenliği

Öğrenci ve öğretmen eğitimin iki ana unsurudur. Daha doğrusu öğrenme ve öğretme eylemleri birbirinden bağımsız düşünülemez. Doğumdan ölüme kadar öğrenme fiilini gerçekleştiren bir varlık için öğretmek çok kolay bir beceridir. Antik çağdan bu yana öğretmenlik mesleği var olmuş, sadece o dönemde egemen sınıfların çocuklarına belirli beceri ve nitelikleri kazandırmak modern zamanlarla arasındaki farkı oluşturmuştur (Cüceloğlu&Erdoğan, 2014). Öğretmen olmak bir meslek sahibi olmak kadar basit değildir. Öğretmen olmak sadece insanlara yeni bir şeyler öğretmekte değildir. Kuramsal bilgilerle donanmış fizyolojik bir varlıktan öte, öğrencileri etkileme yeterliliğine hayiz, örnek bir insan profili çizmesi gerekir öğretmenin (Kayaalp, 2006). Hayatın anlamlandırılması ve yaşama adaptasyon eğitimin önemli amaçlarının başında gelir. Öğretmenin bu amaçlara hizmet edebilmesi de yeteri kadar hayat tecrübesine sahip olmasıyla alakalıdır. Bunun yolu da öğretmenin iyi bir sosyal birey olmasından geçer. Eğitimin tanımından yola çıktığımızda istendik davranış değişikliği oluşturmak için, öncelikle öğretmenin bu istendik davranışlara sahip olması gerekir.

Öğretmenlik çeşitli alanlara ayrılmıştır. Bu alanlarının tamamı eğitimin amacına hizmet etmektedir. Ancak sınıf öğretmenliği diğerlerinden ayrı olarak daha fazla öneme sahip ve istendik davranış değişikliği sürecinde daha etkilidir. Cevizci (2010) sınıf öğretmenini, genel olarak eğitimin fiilen yürütüldüğü en temel mekan olan dersliklerde eğitim öğretim faaliyetlerini planlayıp düzenleyen ve dersi olabilecek en iyi şekilde veren kişi olarak tanımlamıştır. Sınıf öğretmeni diğer öğretmenlerden farklı olarak öğrenciye doğrudan etki eden ve zamanının büyük bir kısmını öğrencileriyle geçiren kişidir. İnsanların sınıf öğretmenlerini unutmamaları, her fırsatta sınıf öğretmenlerini anmaları bu kavramın insanlık için ne büyük bir anlam ifade ettiğini bize göstermektedir.

Sınıf öğretmenliği kavramının tarihsel sürecine göz attığımızda çok yeni bir kavram olmadığı sonucuna varabiliriz. Türk eğitim sisteminde bilinen ilk uygulamalar Osmanlı Devleti zamanına rastlamaktadır. Örgün eğitimde çalışan ilk öğretmenler sübyan mektebi muallimleri yani bugün ki karşılığı ile sınıf öğretmenleridir ve bu öğretmenleri yetiştirmek için Fatih Sultan Mehmet döneminde medreselerde ayrı bir birim oluşturulmuştur (Doğan, 2005).

2.2. İlgili araştırmalar

Örtük program kavramı ülkemiz için yeni bir kavramdır. Bu kavram üzerinde çeşitli çalışmalar yapılmış olsa da yeterli önemi kazanmış bir konu olamamıştır. Genellikle program geliştirme konusunda yazılan eserlerde sadece tanım olarak yer almış, detaylı bilgiye yer verilmemiştir. Yüksel (2004), örtük program kavramı ile ilgili çalışmalara ağırlık vermiş ve ülkemizde örtük programla ilgili ilk kitabı yazmıştır. Ayrıca örtük programın ahlak gelişimine etkisini inceleyen Yüksel (2005); ahlak eğitimin otoriter bir yaklaşımdan çıkması gerektiğini ve Kohlberg'in örtük program konusuyla ilgili görüşlerinden yararlanarak ahlak gelişime katkılarını incelemiştir.

Yıldırım (2013); yaptığı çalışmada örtük programın olumlu ve olumsuz yanlarını ortaya çıkarmayı ve varsa olumsuz yanların öğrenciler üzerindeki stres boyutunu belirlemeyi amaçlamıştır. İncelemek üzere okulları sosyo ekonomik durumlarına göre belirlemiştir. Nitel araştırma yöntemlerini kullanarak yaptığı çalışmada örtük programın olumsuz yanlarının okulun sosyo ekonomik durumun

düşüklüğüyle alakalı olduğu ve bu olumsuzlukların öğrenci kaynaklı olduğu sonucu çıkmıştır. Sosyo ekonomik olarak yüksek seviyede olan okullarda ise örtük programın öğretmenlerden kaynaklı olumsuz etkileri saptanmıştır.

Sezen (2011); örtük programın yükseköğretimlerde ki hazırlık sınıflarında var olup olmadığını ve bu durumun akademik başarıya etkisini incelemiştir. Bununla birlikte örtük program kavramına ilişkin öğrenci algılarını da araştırmıştır. Yaptığı çalışma sonucunda inceleme yaptığı dönemde o kurumda örtük programın var olduğu unsurlarıyla saptanmış ve bu durumun akademik başarıya olumlu katkı sağladığı görülmüştür.

Çengel (2013); meslek liseleri üzerine yaptığı çalışmada sınıf ikliminin oluşma sürecinde örtük programın rolünün ne olduğu sorusuna cevap aramıştır. Bu durum çeşitli boyutlarıyla incelenmiş ve sınıf ikliminin oluşmasında örtük programın etkisinin olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Fidan (2013); ortaokullarda görev yapan bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerine yönelik yaptığı çalışmada, seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın var olup olmadığı sorusunun yanıtını aramıştır. Bilişim Teknolojileri rehber öğretmenlerinin öğrencilerden beklentileri, sosyo-ekonomik, kültürel ve ahlaki olarak değişkenlik göstermektedir. Bu değişkenlikler içerisinde öğretmenin kişisel özellikleri, dünya görüşleri ve özel hayatındaki duygusal yaşanmışlıklar da yer almaktadır.

Başar (2011); sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarının engellenmesinde örtük programın rolü üzerinde durmuştur. İstenmeyen davranışlara öğrenciyi sevk eden nedenler ve bunların çözüm yolları örtük program kapsamında analiz edilerek yorumlanmıştır. Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarının istenmeme nedenlerinin örtük program kapsamında düşünülerek istenmediği sonucuna varılmış ve bu davranışların giderilmesi ile örtük program kavramı arasında doğrudan bir ilişki kurulmuştur.

Akbulut (2011); örtük programın eğitim öğretim ortamına etkilerini incelemiştir. Öğrencilerin düşünceleri alınarak öğretmen davranışları, okulun fiziksel ve kurumsal yapısı ile örtük program arasındaki bağ kurulmaya çalışılmıştır. Sonuç

olarak ilköğretim okullarındaki eğitim öğretim ortamı, idari yapı ve fiziksel durum örtük program kapsamında şekillenmektedir fikri savunulmuştur.

Veznedaroğlu (2007); okulda ve İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulanması sırasında ortaya çıkan örtük program öğelerini ortaya çıkarmayı amaçlamış ve bu kapsamda öğretmenin sınıf ortamında bir güç merkezi haline geldiği ve düşünme yetisinin gelişmesinin amaçlanmasından çok bilgiye dayalı öğrenmelerin gerçekleştiği sonucuna varmıştır.

Türedi (2008); örtük program kavramını hem genel, hem de spesifik olarak incelemiştir. Örtük programın akademik başarıya, sosyalleşmeye, kültürel ve ideolojik aktarıma olan etkisi derinlemesine incelenmiştir. Bu çalışma ile birlikte var olan bu kavramın farkına varan bireylerin bundan sonraki dönemlerde daha bilinçli hareket etmeleri amaçlanmıştır.

Anyon (1980); sosyo-ekonomik olarak “alt-orta-üst” diye sınıflandığı ikişer okulda gözlem yoluyla, öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine başvurarak bilginin ve bilginin elde edilmesine yönelik yaklaşımlar ile örtük program arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmıştır. Alt sosyo-ekonomik sınıftaki öğrencilerin verilen bilgiyi ezberlediklerini, orta düzeydeki öğrencilerin az da olsa seçme haklarının olduğunu ve üst düzey öğrencilerin bilgiye ulaşmada kendi metotlarını kullandıklarını belirtmiştir (Akt.; Sarı, 2007).

Schimmel (2003); vatandaşlık eğitimi ve kuralların oluşturulmasının önemini ortaya koyduğu çalışmasında, antidemokratik örtük programı olan öğrenciler için kuralları beraber oluşturmaya ve vatandaşlık eğitimine yönelik çalışma yapmıştır. Öğretmenlerin otoriter bir anlayışla hareket ettiklerini ve öğrenciler için model olmaları gerektiğini belirtmiştir (Akt.; Başar, 2011).

Bireyin eğitim hayatının en önemli dönüm noktası ilkokuldur. Birey, öğrenme ve sosyalleşme yaşantılarını bu çağda daha yoğun bir şekilde yaşar. Bu yaşantılarda sınıf öğretmenin rolü azımsanmayacak kadar büyüktür. Özellikle topluma adaptasyon bu dönemde hızlanmaktadır. Bu durum sınıf öğretmenlerinin bu sürece olan katkılarını önemli kılmaktadır. Bu süreç yazılı programda yer almasına rağmen uygulama da

önemli eksiklikler mevcuttur. Bu eksiklikler örtük program sayesinde tamamlanır ve bireyde sosyal ve kişilik gelişimi olumlu yönde değişir. Örtük programa bu kadar önem atfeden sistem ne yazık ki kuramsal ve uygulama anlamında bu kavrama yeterli ilgiyi göstermemiştir. Eğitim Programları alanında hak ettiği yeri bulamayan örtük program, eğitimcilere yeteri kadar tanıtılmamıştır. Sınıf öğretmenlerinin bu kavram hakkında ne düzeyde fikir sahibi olduklarını anlamak adına ve onlarda bu kavrama karşı farkındalık yaratmak adına bu çalışmanın yapılması gerekli görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ve analiz kısmı yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma “Sınıf Öğretmenlerinin Örtük Program Kavramına İlişkin Algılarını” ortaya koyan nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum desenine göre hazırlanmış bir çalışmadır. Nitel araştırmalar, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Nitel araştırmayı insanın, kendi sınırlarını çözmek ve kendi çabasıyla biçimlendirdiği toplumsal sistemlerin derinliklerini keşfetmek üzere geliştirdiği bilgi üretme yollarından birisi olarak tanımlamakta mümkündür (Özdemir, 2010). Bu tür araştırmalar olayın ya da durumun derinlemesine incelenmesi maksadıyla yapılan ve tümevarım yönteminin kullanıldığı araştırmalardır. Nitel araştırmalarda durum çalışması çok yaygın olarak kullanılan bir yaklaşımdır. Durum çalışması ise bir olayın yoğun bir şekilde çalışılmasıyla ilgilidir (Glesne, 2012).

3.2. Çalışma Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evreni; Sivas ili Zara ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi kurumlarında görevli sınıf öğretmenleridir. Araştırmada örneklem alınma yoluna gidilmemiştir. Evrene ulaşmak hedeflenmektedir. Çalışmada 2012- 2013 eğitim öğretim yılını da Zara ilçesinde görevde olan tüm sınıf öğretmenlerine ulaşılması hedeflenmiştir. Çalışma grubu olarak belirlenen sınıf öğretmenlerinin özellikleri aşağıda tablo halinde belirtilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Erkek	31	49
Kadın	32	51
Toplam	63	100

Çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin cinsiyete göre dağılımına bakıldığında; 63 katılımcının 32'sini kadın katılımcılar, 31'ini ise erkek katılımcılar oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin %51'i kadın, %49'u ise erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Cinsiyete göre dağılım tablosu, kadın katılımcıların çok az bir oranla erkek katılımcılarda fazla olduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdeme göre dağılımı Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Kıdeme Göre Dağılımı

Kıdem	f	%
1 -3 yıl	13	21
4 – 6 yıl	19	30
7 – 9 yıl	20	32
10 yıl ve üzeri	11	17
Toplam	63	100

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre dağılımına bakıldığında; 13'ünün (%21) 1 – 3 yıl; 19'unun (%30) 4 – 6 yıl; 20'sinin (%32) 7 – 9 yıl ve 11'inin de (%17) 10 yıl ve üzeri çalışma sürelerine sahip olduğu anlaşılmıştır. Çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin büyük bir kısmının 4 – 6 ve 7 – 9 yıl öğretmenlik mesleğinde geçirdikleri süreye sahip oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin mezun oldukları okul türüne göre dağılımı Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Okul Türüne Göre Dağılımı

Okul Türü	f	%
Eğitim Fakültesi	56	89
Eğitim Enstitüsü	3	5
Diğer	4	6
Toplam	63	100

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin mezun oldukları okul türüne göre dağılımına bakıldığında; Eğitim Fakültesi mezunu 56 (%89) katılımcı, Eğitim Enstitüsü mezunu 3 (%5) katılımcı ve diğer fakülte ve okullardan mezun 4 (%6) katılımcının araştırmada yer aldığı anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun Eğitim Fakültesi mezunu olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veriler araştırmacı tarafından geliştirilen ve araştırmacı tarafından uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği belli standartları olan, bunu yanında yapılandırılmış tekniğe göre daha esnek olabilen bir yöntem olduğu için Eğitim Bilimleri çalışmalarına uygun bir tekniktir (Türnüklü, 2000). Konuyla ilgili literatür taraması yapıldıktan sonra Yüksel (2004) tarafından belirtilen ve örtük programın kapsamını oluşturan alt başlıklar kaynak alınarak araştırmacı tarafından görüşme soruları oluşturulmuştur. Bu sorular danışman tarafından incelenmiş ve gerekli düzenlemeler yapılarak son şekli verilmiştir. Görüşme sorularının kolaylıkla anlaşılır olmasını test etmek için üç tane sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Bu görüşmeler araştırmaya dahil edilmemiş ve oluşturulan görüşme formu uygulanmaya başlanmıştır.

Görüşme formu dört kısımdan oluşturuldu. İlk kısımda katılımcıların cinsiyetleri, mesleki kademeleri ve mezun oldukları okul türüne ait bilgilerin öğrenilmesi amacıyla kısa sorulara yer verildi. Yine ilk bölümde görüşmenin tarihi ve yeri ile ilgili kısa sorulara cevap verildi.

Görüşme formunda örgütsel yapı ve düzenlemeler başlığı altında beş soru, okul ve evre başlığı altında dört soru ve öğretimsel süreç başlığı altında üç soru olmak üzere toplam on iki soru katılımcılara yöneltildi. Görüşme formundaki sorulara geçmeden önce katılımcılara “rtk Program” hakkında kısa bilgiler verildi.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma için yapılan görüşmeler, katılımcılarla yüz yüze yapılmıştır. Yapılan görüşme sonrası elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Aktarılan bu görüşme metinleri tek tek okunarak olası bir hataya karşı tedbir alınmıştır.

Verilerin analizinde hem betimsel analiz yöntemi, hem de içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz elde edilen verilen daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlanmasıdır (Yıldırım ve şimşek, 2011). İçerik analizinde toplanan verilerin açıklanabilmesi için bazı kavram ve ilişkilerin bulunması gerekir ve bu kavramlara içerik analizi yöntemiyle ulaşılır (Yıldırım ve şimşek, 2011). Betimsel analiz yöntemiyle elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle daha ayrıntılı, daha

irdelenmiş ve daha spesifik bilgilere dönüştürülür. Sönmez ve Alacapınar (2011) içerik analizini tanımlarken verilerin sınıflara ayrılması, veriler arasındaki ilişkilerin gösterilmesi için matrislerin hazırlanması ve elde edilen sınıflamaların sayısal verilere dönüştürülmesi olarak tanımlamışlardır. Bu araştırmaya katılan 63 sınıf öğretmeni cinsiyetlerine göre erkekler E-1 , E-2, E-3,.....E-31, kadınlar ise K-1, K-2, K-3.....K-32 şeklinde isimlendirilmiştir.

Karakaş (2014) nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik kavramları yerine inandırıcılık, aktarabilirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik kavramlarının daha uygun olacağını belirtmiştir. Mills'e (2003) göre geçerlik ve güvenirlik kavramları nicel araştırmalarla özdeşleşmiş kavramlardır ve nitel araştırmaların ilkeleri ve temel paradigması ile çelişki göstermektedir (Akt.; Karakaş, 2014). Araştırma sonucunda elde edilen veriler inandırıcı olması açısından kayıt altına alınmış ve olduğu gibi çalışmaya dahil edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Alt Problemlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlanması

Sınıf öğretmenleri için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen bulgular tablo haline getirilmiş ve bu bulgular yorumlanarak çalışmanın temel kavramlarıyla ilişkilendirilmeye çalışılmıştır.

4.1.1. Sınıf Öğretmenlerinin Örtük Program Çerçevesinde Oluşturulan Okul Kuralları Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine örtük program kapsamında oluşturulan okul kuralları hakkındaki düşünceleri sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 4'te verilmiştir. Katılımcıların düşünceleri sayısal olarak sınırlandırılmamıştır. İstedikleri gibi ve istedikleri sayıda görüş belirtmişlerdir.

Tablo 4. Örtük Program Çerçevesinde Oluşturulan Okul Kuralları Hakkında Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Örtük Program Çerçevesinde Oluşturulan Okul Kuralları Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?

Görüşler	cinsiyet	f	%
Gerekli	kadın	12	19
	erkek	16	25
	toplam	28	44
Uygulanabilir	kadın	10	16
	erkek	5	8
	toplam	15	24
Etkili	kadın	8	13
	erkek	2	3
	toplam	10	16
Disiplin sağlayıcı	kadın	4	6
	erkek	5	8
	toplam	9	14
Diğer(Kültürel,Toplumsal...)	kadın	21	33
	erkek	19	30
	toplam	40	63

Tablo 4 'e göre araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin örtük program çerçevesinde oluşturulan okul kuralları hakkında görüşleri alınmış ve bu katılımcıların % 44'ü (f=28) bu çerçevede oluşturulan okul kurallarının gerekli ve yerinde olduğu görüşünü savunmuşlardır. Bu görüş cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde örtük program çerçevesinde oluşturulan okul kurallarının gerekli olduğunu söyleyen 28 katılımcının 16'sı erkek (%25), 12'si kadın (%19) katılımcılardan oluşmaktadır. Erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre örtük program çerçevesinde oluşturulan okul kurallarının gerekliliği hususunda daha fazla görüş belirtmişlerdir.

Örtük program çerçevesinde oluşturulan okul kurallarının daha uygulanabilir olduğu yönünde görüş belirten 15 katılımcının (%24) cinsiyet değişkenine göre

dağılımına bakıldığı zaman, örtük program çerçevesinde oluşturulan okul kurallarının daha uygulanabilir olduğunu savunan kadın katılımcıların sayısının (f=10), erkek katılımcıların sayısından (f=5) iki kat fazla olduğu görülmektedir.

Örtük program çerçevesinde oluşturulan okul kurallarının daha etkili olduğunu söyleyen 10 katılımcının (%16), 8'i (%13) kadın ve 2'si (%3) erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Örtük program çerçevesinde oluşturulan okul kurallarının daha etkili olduğu yönünde kadın katılımcılar erkek katılımcılara oranla daha fazla görüş belirtmişlerdir.

Katılımcıların %14'ü (f=9) örtük program çerçevesinde oluşturulan okul kurallarının disiplin sağlayıcı yönüne vurgu yapmışlardır. Disiplin sağlayıcılığı hususunda görüş belirten 9 katılımcının 5'i erkek (%8), 4'ü kadın (%6) katılımcıdan oluşmaktadır.

Örtük program çerçevesinde oluşturulan okul kurallarının toplumsal baskının ürünü olduğu, kültürel, zorlayıcı, ahlaki, ideolojik baskının ürünü olduğu, esnek, çelişkili olduğu gibi birçok farklı görüş belirten 40 katılımcı (%63) mevcuttur.

Sonuç olarak örtük program çerçevesinde oluşturulan okul kuralları hakkında katılımcıların büyük bir çoğunluğu olumlu etkilerinden söz etmiştir. Bu durum okul yaşantısının sadece öğretime dönük olmaması gerektiği, öğrenciyi sosyal hayata hazırlayan bir süreç olması gerektiği görüşünü savunan sınıf öğretmenlerinin çoğunlukta olduğu şeklinde yorumlanabilir. Sınıf öğretmenlerinin özellikle öğrenciyi sosyal bir birey olarak hazırlaması gerektiği, bu görevin daha çok sınıf öğretmenlerine düştüğü gerçeği göz önünde bulundurulursa okul yaşantısı ile toplum yaşantısı arasında sıkı bir bağ kurmak çocuğun sosyal gelişimi açısından daha yararlı olacaktır. Kadın katılımcılar örtük programın uygulanabilir ve etkili yönüne işaret ederek örtük programın işlevine vurgu yapmışlardır. Erkek katılımcılar ise örtük programın gerekli ve disiplin sağlayıcı tarafına dikkat çekerek öğrenci üzerindeki sosyal ve kişilik gelişimine vurgu yapmışlardır.

Okulun örtük programı kapsamında oluşturulan kuralların gerekliliği yönünde görüş belirten E-28 rumuzlu sınıf öğretmeni *bu kralların çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü biz sadece öğretim yapmıyoruz. Okullarda çocuklara hayatın gerektirdiği kuralları öğretiyoruz. Çocuk bunları öğrenmiş olarak sosyal hayata*

atılmalı şeklinde görüş belirtirken bu kuralların uygunabilir yönüne vurgu yapan K-2 rumuzlu katılımcı okul kuralları ile toplumsal kurallar birbirleriyle çelişmemelidir. Okulda oluşturulan kurallar toplumun beklentileriyle uyusmalıdır şeklinde görüş belirtmiş, bu kuralların etkili olması gerektiğini belirten E-20 rumuzlu sınıf öğretmeni ise bu kurallar özellikle disiplini sağlamada ve sağlıklı iletişimde etkili olmalıdır şeklinde görüş belirtmiştir.

4.1.2. Sınıf Öğretmenlerinin Okuldaki Bölümlerin Mimarisi ve Dekorasyonunun Hangi Ölçütlere Göre Düzenlendiği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine okulun bölümlerinin mimarisinin ve dekorasyonunun hangi ölçütlere göre düzenlendiği hakkındaki düşünceleri sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 5'te verilmiştir. Katılımcıların düşünceleri sayısal olarak sınırlandırılmamıştır. İstedikleri gibi ve istedikleri sayıda görüş belirtmişlerdir.

Tablo 5. Okuldaki Bölümlerin Mimarisi ve Dekorasyonunun Hangi Ölçütlere Göre Düzenlendiği Hakkında Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Okuldaki Bölümlerin Mimarisi ve Dekorasyonunun Hangi Ölçütlere Göre Düzenlenmiştir?

Görüşler	cinsiyet	f	%
Okulun Maddi İmkanlarına Göre	kadın	9	14
	erkek	16	25
	toplam	25	39
Okulun Fiziki İmkanlarına Göre	kadın	5	8
	erkek	5	8
	toplam	10	16
Eğitim Öğretime Göre	kadın	4	6
	erkek	7	11
	toplam	11	17
Okul İdaresinin Tutumuna Göre	kadın	6	10
	erkek	7	11
	toplam	13	21

İhtiyaca Göre	kadın	2	3
		erkek	8
	toplam	10	16
Diğer(Müfredata,velilere...)			
	kadın	10	16
	erkek	10	16
	toplam	20	32

Okuldaki bölümlerin mimarisi ve dekorasyonunun hangi ölçütlere göre düzenlendiği hakkında sınıf öğretmenlerinin görüşleri alındığında %39'u (f=25) okulun maddi imkanlarıyla alakalı olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu görüşler cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde 16 erkek katılımcı (%25) ve 9

Okuldaki bölümlerin mimarisi ve dekorasyonunun hangi ölçütlere göre düzenlendiği hakkında sınıf öğretmenlerinin görüşleri alındığında %39'u (f=25) okulun maddi imkanlarıyla alakalı olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu görüşler cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde 16 erkek katılımcı (%25) ve 9 kadın katılımcı (%14) okulun mimari ve dekorasyonunun tamamen okulun maddi imkanlarıyla alakalı olduğunu savunmuşlardır.

Okuldaki bölümlerin mimarisi ve dekorasyonunun hangi ölçütlere göre düzenlendiği hakkında belirtilen diğer bir görüş ise okul idaresinin tutumunun bu konuda etkili olduğu görüşüdür. Katılımcıların %21'i (f=13) okulun mimari ve dekorasyonu hakkında karar verme mekanizması olarak okul idaresini göstermektedirler. Kadın katılımcılardan 6 kişi (%10) ve erkek katılımcılardan 7 kişi (%11) bu yönde görüş belirtmişlerdir.

Okuldaki bölümlerin mimarisi ve dekorasyonunun eğitim ve öğretim ortamına uygun olarak düzenlendiği yönünde fikir beyan eden 11 katılımcının (%17), 7'si erkek(%11), 4'ü kadın (%6) katılımcılardan oluşmuştur.

Okuldaki bölümlerin mimarisi ve dekorasyonunun ihtiyaçlara ve okulun fiziki yapısına göre tasarlandığını söyleyen katılımcı sayısı birbirine eşittir. Bu yönde görüş belirten 10 katılımcı (%16) vardır. Okuldaki bölümlerin ihtiyaca göre dekore edildiğini savunan katılımcıların 8'erkek (%13), 2'si kadın (%3) katılımcıdır. Okuldaki bölümlerin dekorasyon ve mimarisinin şekillenmesinde okulun fiziki yapısının etkili olduğunu söyleyen 10 katılımcının 5'i erkek (%8), 5'i kadın (%8) katılımcıdır.

Okuldaki bölümlerin mimarisi ve dekorasyonunun hangi ölçütlere göre düzenlendiği hakkında diğer görüşlerden ölçü yok, fikrim yok, müfredata göre, velilere göre gibi görüş belirten katılımcı sayısı 20 tane (%32) olup, bunun 10 tanesi erkek (%16) ve 10 tanesi (%16) kadın katılımcılardan oluşmaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin belirttiği görüşlere göre okulun maddi imkanlarının etkili faktör olduğu görülmektedir. Diğer etkili faktör ise okul idaresinin tutumudur. Okul idaresi okulun dekorasyon ve mimarisinde etkili olurken okulun hiyerarşik yapısına uygun hareket ettiği görüşü belirtilmeye çalışılmıştır. Okul idaresi bu işlemleri yaparken kendi odalarının ve bölümlerinin dekorasyon ve donanımına daha çok önem vermekte ve bu durum eğitim öğretimi olumsuz etkilemekte görüşü yine en çok belirtilen görüşlerden biridir. Bu durumla eğitim kurumundaki öğretmenlere örtük olarak gücün kimde olduğu ve devletin hiyerarşik yapısının nasıl olduğu fikri verilmeye çalışılmaktadır.

Okuldaki bölümlerin mimarisi ve dekorasyonunun okulun maddi imkanlarına göre düzenlendiğini belirten K-22 rumuzlu sınıf öğretmeni *okulumuz küçük bir ilçe ilkokulu olduğu için yeterli maddi olanaklardan fazla yararlanamıyor* şeklinde görüş belirtirken okul idaresinin tutumuna göre düzenlendiği yönünde görüş bildiren E-14 rumuzlu sınıf öğretmeni *okul idaresinin keyfi ve yanlı tavrına göre düzenleniyor. En iyi ve yeni malzemeyi kendileri kullanıyor* şeklinde görüş belirtmiştir.

4.1.3. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Koridorlarındaki ve Sınıflardaki Pano ve Levhalara Asılan Etkinliklerin Hangi Amaca Göre Seçilip Asıldığı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine okul koridorları ve sınıflardaki panolara asılan etkinliklerin hangi amaca göre seçilip asıldığı hakkındaki düşünceleri sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 6'da verilmiştir. Katılımcıların düşünceleri sayısal olarak sınırlandırılmamıştır. İstedikleri gibi ve istedikleri sayıda görüş belirtmişlerdir.

Tablo 6. Okul Koridorlarındaki ve Sınıflardaki Pano ve Levhalara Asılan Etkinliklerin Hangi Amaca Göre Seçilip Asıldığı Hakkında Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Okul koridorlarındaki ve sınıflardaki pano ve levhalara asılan etkinlikler hangi amaca göre seçilir ve asılır?

Görüşler	Cinsiyet	f	%
Müfredata Göre	kadın	13	21
	erkek	20	32
	toplam	33	53
Öğrenciyi Güdülemek için	kadın	14	22
	erkek	12	19
	toplam	26	41
Sosyal faaliyetleri Sergilemek İçin	kadın	10	16
	erkek	5	8
	toplam	15	24
Haber ve Mesaj Vermek İçin	kadın	4	6
	erkek	10	16
	toplam	14	22
Öğrencinin İsteğine Göre	kadın	2	3
	erkek	5	8
	toplam	7	11

Okul koridorlarındaki ve sınıflardaki pano ve levhalara asılan etkinliklerin hangi amaca göre seçilip asıldığı sorusuna katılımcıların %53'ü (f=33) müfredata göre seçilip asıldığı cevabını vermiştir. Bu cevabı veren 33 katılımcının 20'si erkek katılımcı (%32), 13'ü kadın katılımcıdan (%21) oluşmaktadır.

Okul koridorlarındaki ve sınıflardaki pano ve levhalara asılan etkinliklerin öğrencileri güdülemek ve motive etmek için kullanıldığını belirten 26 katılımcının (%41) 14'ü kadın (%22), 12'si erkek (%19) katılımcılardan oluşmaktadır.

Okul koridorlarındaki ve sınıflardaki pano ve levhaların sosyal faaliyetlerin sergilenmesi için kullanıldığını belirten 15 katılımcının (%24) 10'u kadın katılımcılardan (%16), 5'i ise erkek katılımcılardan (%8) oluşmaktadır.

Haber ve mesaj vermek için okuldaki pano ve levhaların kullanıldığını belirten 14 katılımcının (%22) 10'u erkek (%16) ve 4'ü kadın katılımcılardan (%6) oluşmaktadır.

Okuldaki pano ve levhaların öğrencilerin isteği üzerine düzenlendiğini söyleyen 7 katılımcının (%11), 5'i erkek (%8) ve 2'si kadın katılımcılardan (%3) oluşmaktadır.

Okul koridorlarındaki ve sınıflardaki pano ve levhalara asılan etkinlikler öğrencilere örtük olarak verilmek istenen tutum, davranış ve mesajlardan oluşur. Müfredata göre ve haber içerikli asılan etkinlikler devletin ve kurumun örtük mesajlarını içerir. Öğrencileri güdülemek amacıyla, öğrencilerin sosyal faaliyetlerini sergilemek için ve öğrencilerin isteği doğrultusunda oluşturulan pano ve levhalar öğrencilerin kişilik gelişimine yönelik örtük mesajlar içerir.

Okul koridorlarında ve sınıflarda bulunan panolara müfredata göre seçilen etkinliklerin asıldığını belirten E-11 rumuzlu katılımcı *ünitelerin içindeki konulara göre seçip asılır. Amaç ünitelerin daha iyi kavratılmasıdır* şeklinde görüş belirtirken güdüleme amacıyla asıldığını ifade eden K-13 rumuzlu sınıf öğretmeni *öğrencinin emeğini sergilemek, onu onure etmek ve en azından yaptığı etkinliği öğretmenin onayladığını göstermek için asılır* yönünde görüş belirtmiştir.

4.1.4. Sınıf Öğretmenlerinin Okul İdaresinin Sınıfları Oluştururken Nasıl ve Hangi Amaçla Oluşturduğuna Dair Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine okul idaresinin sınıfları oluştururken nasıl ve hangi amaçla oluşturduğu hakkındaki düşünceleri sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 7'de verilmiştir. Katılımcıların düşünceleri sayısal olarak sınırlandırılmamıştır. İstedikleri gibi ve istedikleri sayıda görüş belirtmişlerdir.

Tablo 7. Okul İdaresinin Sınıfları Oluştururken Nasıl ve Hangi Amaçla Oluşturduğuna Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Okul idaresi sınıfları oluştururken nasıl ve hangi amaçla oluşturulur?

Görüşler	Cinsiyet	f	%
Öğrenci seviyesine Göre	kadın	10	16
	erkek	11	17
	toplam	21	33
Kura Yöntemi İle	kadın	3	5
	erkek	7	11
	toplam	10	16
Öğrencinin Yaşına Göre	kadın	8	13
	erkek	1	2
	toplam	9	15
Fikrim Yok	kadın	3	5
	erkek	6	10
	toplam	9	15
Velinin İsteğine Göre	kadın	5	8
	erkek	2	3
	toplam	7	11

Okul idaresinin sınıfları oluştururken nasıl ve hangi amaçla oluşturduğu yönünde sınıf öğretmenlerine yöneltilen soruya katılımcıların %33'ü (f=21) öğrencilerin seviyesine göre oluşturduğu yönünde görüş belirtmiştir. Öğrenci seviyesine göre sınıfların oluşturulduğunu söyleyen sınıf öğretmenlerinin 10'u kadın

Okul idaresinin sınıfları oluştururken nasıl ve hangi amaçla oluşturduğu yönünde sınıf öğretmenlerine yöneltilen soruya katılımcıların %33'ü (f=21) öğrencilerin seviyesine göre oluşturulduğu yönünde görüş belirtmiştir. Öğrenci seviyesine göre sınıfların oluşturulduğunu söyleyen sınıf öğretmenlerinin 10'u kadın (%16), 11'i erkek (%17) katılımcılardan oluşmuştur.

Okul idaresinin sınıfları oluştururken kura yöntemi ile oluşturduğu yönünde görüş belirten 10 sınıf öğretmenin (%16); 3'ü kadın (%5), 7'si erkek (%11) öğretmenlerden oluşmaktadır.

Sınıfların oluşturulmasında öğrencinin yaşının ve fiziki gelişiminin etkili olduğunu söyleyen 9 katılımcının (%15), 8'i kadın (%13) ve 1'i (%2) erkek katılımcılardan oluşmaktadır.

Bu konuda fikir belirtmeyen katılımcı sayısı ise 9'dur (%15). Fikir belirtmeyen katılımcıların 6'sı erkek (%10), 3'ü kadın (%5) katılımcılardan oluşmaktadır.

Sınıf oluşturmada velinin isteğinin göz önünde bulundurulduğunu söyleyen 7 katılımcının (%11) 5'i kadın (%8) ve 2'si (%3) erkek sınıf öğretmenlerinde oluşmaktadır.

Öğrenci seviyesine göre sınıfların dağılımının yapıldığı ve veli isteği ile oluşturulan dağılım görüşü bize velilerin sosyo-ekonomik durumuna göre dağılım yapıldığı düşüncesinin belirtilmeye çalışıldığı fikrini vermektedir. Çünkü ilköğretim 1. Sınıfa başlayan öğrencinin seviyesi hakkında kimse fikir sahibi değildir. Bu seviye aslında öğrencinin anne babasının sosyo-ekonomik seviyesidir. Bu düşünce çerçevesinde sınıfsal ayırım örtük olarak okul hayatıyla başlamaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Kura yöntemi ve öğrencinin yaş grubuna göre yapılan dağılım daha adil ve demokratik bir işlemdir. Bu düşünce kapsamında okulda ve toplumda öğrencilerin eşit olduğu fikri örtük olarak verilmeye çalışılmaktadır.

Sınıfların oluşturulmasında öğrenci seviyelerinin dikkate alındığını söyleyen K-8 rumuzlu sınıf öğretmeni *sınıflar oluşturulurken öğrencinin akademik başarısına göre oluşturulur. Akademik başarının belirlenemediği durumlarda velinin sosyo-ekonomik durumu dikkate alınır* şeklinde görüş belirtirken, kura yöntemi ile sınıfların oluşturulduğunu belirten E-19 rumuzlu sınıf öğretmeni *kız erkek dağılımı dikkate alınarak kura yöntemi kullanılarak sınıflarımız oluşturuluyor* şeklinde görüş belirtmiştir.

4.1.5. Sınıf Öğretmenlerinin Okullardaki Ders Dışı Faaliyetlerinin Amacına Uygun ve Aktif Bir Şekilde İşlenip İşlenmediği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine okullardaki ders dışı faaliyetlerin amacına uygun ve aktif bir şekilde işlenip işlenmediği hakkındaki düşünceleri sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Okullardaki Ders Dışı Faaliyetlerin Amacına Uygun ve Aktif Bir Şekilde İşlenip İşlenmediğine Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Okullarda ders dışı faaliyetler amacına uygun ve aktif bir şekilde uygulanabiliyor mu?

Görüşler	Cinsiyet	f	%
Evet	kadın	13	21
	erkek	13	21
	toplam	26	42
Hayır	kadın	15	24
	erkek	10	16
	toplam	25	40
Kısmen	kadın	4	6
	erkek	8	13
	toplam	12	19

Sınıf öğretmenlerine sorulan okullardaki ders dışı faaliyetlerin amacına uygun ve aktif bir şekilde uygulanıp uygulanmadığı sorusuna 26 katılımcı (%42) uygulandığı yönünde cevap vermişlerdir. Uygulandığı yönünde görüş belirten sınıf öğretmenlerinin 13 ‘ü erkek (%21) ve 13’ü kadın (%21) katılımcılardan Sınıf

Sınıf öğretmenlerine sorulan okullardaki ders dışı faaliyetlerin amacına uygun ve aktif bir şekilde uygulanıp uygulanmadığı sorusuna 26 katılımcı (%42) uygulandığı yönünde cevap vermişlerdir. Uygulandığı yönünde görüş belirten sınıf öğretmenlerinin 13’ü erkek (%21) ve 13’ü kadın (%21) katılımcılardan oluşmaktadır.

Aynı soruya aktif ve amacına uygun işlenmediği yönünde cevap veren katılımcıların oranı %40 olup (f=25), bu cevabı veren katılımcıların 15'i kadın (%16) ve 10'u erkek (%16) öğretmenlerden oluşmaktadır.

Yine aynı soruya kısmen işlendiği yönünde cevap veren 12 katılımcının (%19), 8'i erkek (%13) ve 4'ü kadın (%6) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Bu soruya evet işleniyor diyen katılımcıların büyük bir çoğunluğu ders dışı faaliyetlerin hem eğlenceli hem de sosyal yönüne dikkat çekerek çok yararlı olduğu düşüncesindedirler. Bu faaliyetlerin amacına uygun olmadan işlendiğini belirten katılımcılar ise sadece yapmış olmak için yapıldığını ve öğretmenin fazla ücret için bu işi gerçekleştirdiğini belirtmişlerdir. Ayrıca ders dışı faaliyetlerin genel olarak halk oyunları ve spor etkinliklerinden oluştuğu gerçeği göz önünde tutulursa bu etkinliklerin sosyal olarak kültür aktarımında kullanıldığı, örtük olarak öğrencilere kültür öğelerinin işlendiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Okullardaki ders dışı etkinliklerin amacına uygun bir şekilde işlendi yönünde görüş belirten E-25 rumuzlu sınıf öğretmeni *ders dışı egzersizler öğrencinin ders dışı zamanının verimli geçmesi amacıyla kullanıldığı için amaca hizmet etmektedir* şeklinde cevap verirken amacına uygun işlenmediğine vurgu yapan K-19 rumuzlu sınıf öğretmeni *bu etkinlikler sadece öğretmenin ve diğer personelin ücret alması için düzenleniyor ve amacına erişmiyor* şeklinde görüş belirtmiştir.

4.1.6. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Toplumsal Norm ve Değerlerin Öğrencilere Aktarılıp Aktarılmadığı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine örtük program kapsamında oluşturulan okul kuralları hakkındaki düşünceleri sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 9 ve Tablo 10'da verilmiştir. Katılımcıların düşünceleri sayısal olarak sınırlandırılmamıştır. İstedikleri gibi ve istedikleri sayıda görüş belirtmişlerdir.

Tablo 9. Okullarda Toplumsal Norm ve Değerlerin Öğrencilere Aktarılıp Aktarılmadığına Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Okullarda toplumsal norm ve değerler öğrencilere aktarılabilir mi?

Görüşler	Cinsiyet	f	%
Evet	kadın	25	40
	erkek	24	38
	toplam	49	78
Hayır	kadın	5	8
	erkek	3	5
	toplam	8	13
Kısmen	kadın	2	3
	erkek	4	6
	toplam	6	10

Sınıf öğretmenlerine sorulan okullarda toplumsal norm ve değerlerin öğrencilere aktarılıp aktarılmadığı sorusuna 49 katılımcı (%78) aktarıldığı yönünde cevap vermişlerdir. Aktarıldığı yönünde görüş belirten sınıf öğretmenlerinin 24 'ü erkek (%38) ve 25'i kadın (%40) katılımcılardan oluşmaktadır.

Sınıf öğretmenlerine sorulan okullarda toplumsal norm ve değerlerin öğrencilere aktarılıp aktarılmadığı sorusuna 49 katılımcı (%78) aktarıldığı yönünde cevap vermişlerdir. Aktarıldığı yönünde görüş belirten sınıf öğretmenlerinin 24'ü erkek (%38) ve 25'i kadın (%40) katılımcılardan oluşmaktadır.

Aynı soruya aktarılmadığı yönünde cevap veren katılımcıların oranı %13 olup (f=8), bu cevabı veren katılımcıların 5'i kadın (%8) ve 3'ü erkek (%5) öğretmenlerden oluşmaktadır.

Yine aynı soruya kısmen aktarıldığı yönünde cevap veren 6 katılımcının (%10), 4'ü erkek (%6) ve 2'si kadın (3) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Tablo 10. Okullardaki Toplumsal Norm ve Değerlerin Öğrencilere Nasıl Aktarıldığına Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Okullardaki toplumsal norm ve değerler öğrencilere nasıl aktarılır?

Görüşler	Cinsiyet	f	%
Öğretmen Tarafından	kadın	14	22
	erkek	10	16
	toplam	24	38
Okuldaki Sosyal İlişkiler	kadın	6	10
	erkek	11	17
	toplam	17	27
Ders İçi Etkinlikler	kadın	7	11
	erkek	5	8
	toplam	12	19
Müfredatla	kadın	6	10
	erkek	6	10
	toplam	12	20
Diğer (Fikrim Yok,Dayatma...)	kadın	2	3
	erkek	4	6
	toplam	6	9

Okullarda toplumsal norm ve değerlerin nasıl aktarıldığına ilişkin soruya katılımcıların %38'i (f=24) öğretmen tarafından aktarıldığını cevabını vermişlerdir. Öğretmen tarafından aktarıldığını belirten sınıf öğretmenlerinin %22'si kadın (f=14), %16'sı (f=10) erkek katılımcılardan oluşmaktadır.

Okuldaki sosyal ilişkiler sayesinde toplumsal norm ve değerlerin aktarıldığını belirten 17 katılımcının (%27); 11'i erkek (%17) ve 6'sı (%10) kadın sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Bu aktarımın ders içi etkinlikler yoluyla gerçekleştiğini belirten 12 katılımcının(%19); 7'si kadın(%11), 5'i erkek (%8) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Müfredatın norm ve değerlerin aktarımında etkin rol oynadığını belirten 12 katılımcının (%19); 6'sı erkek(%10) ve 6'sı da kadın (%10) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Dayatma yoluyla aktarımın gerçekleştiğini söyleyen ve bu konuda fikir belirtmeyen 6 katılımcı (%10) diğer başlığı altında toplanmıştır. Bu katılımcıların cinsiyete göre dağılımı ise; 2 kadın (%3) ve 4 erkektir (%6).

Öğretmen tarafından toplumsal norm ve değerler müfredata bağlı kalınmaksızın öğrencilere örtük olarak aktarılmaktadır. Toplumsal öğeler müfredata sığmayacak kadar geniş bir konu olmakla beraber belli başlı konular müfredata girmiş ve bu konu başlıkları altında daha spesifik toplumsal kavramlar yine örtük olarak verilmektedir. Eğitimin en önemli amaçlarından biri topluma uyumlu bireyler yetiştirmek ise ve yazılı program bu konuda yetersiz kalıyorsa bu aktarımın örtük olarak verilmesi kaçınılmazdır.

Okul sosyal hayatın bir parçası olduğuna göre okuldaki sosyal yaşantılar hiç şüphesiz sosyal bireylerin yetişmesinde çok etkilidir. Okulda kurulan duygusal ve sosyal bağlar, okul dışındaki hayata da uyarlanarak sosyal bireylerin yetişmesi için önemli bir basamak teşkil eder.

Bazen dayatma yoluyla sosyal kurallar öğrencilere verilmeye çalışılır. Bu bağlamda öğrencilerden kurallara uymaları beklenir ve uymayanlara uymaları hususunda zorlamalar yapılabilir. Yazılı programda, kanunda ve yönetmelikte yazmayan bazı sosyal beklentiler okul ortamında aktarılması gereken noktaları içinde barındırabilir. Bu yüzden bu sosyal kurallar dayatma yolu ile de olsa öğrencilere aktarılarak sağlıklı toplum için sosyal bireyler yetiştirilmesi hedeflenir.

Okullarda toplumsal norm ve değerlerin öğrencilere öğretmen tarafından aktarıldığını söyleyen E-8 rumuzlu katılımcı *öğretmenin toplumsal norm ve değerleri içeren davranışlar öğretmen tarafından ödüllendirilerek teşvik ediliyor* şeklinde cevap verirken, bu norm ve değerlerin okuldaki sosyal ilişkiler sayesinde aktarıldığını söyleyen K-19 rumuzlu katılımcı *bu norm ve değerlere uygun hareket eden öğrenci arkadaşları tarafından olumlu tepki ile karşılaşıyor* şeklinde cevap vermiştir. Toplumsal norm ve değerlerin ders içi etkinlikler yoluyla aktarıldığını savunan K-29 rumuzlu sınıf öğretmeni ise *derste konuyla ilgili uygulanan örnek olaylar sayesinde öğrenci toplumun değer yargılarını benimsiyor* şeklinde görüş belirtmiştir.

4.1.7. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Öğrencilere Devletin İdeolojik Fikirlerinin Empoze Edilip Edilmediği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine okullarda öğrencilere devletin ideolojik fikirlerinin empoze edilip edilmediği hakkındaki düşünceleri sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Okullarda Öğrencilere Devletin İdeolojik Fikirlerinin Empoze Edilip Edilmediğine Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Okullarda öğrencilere devletin ideolojik fikri empoze ediliyor mu?

Görüşler	Cinsiyet	f	%
Evet	kadın	16	25
	erkek	13	21
	toplam	29	46
Hayır	kadın	14	22
	erkek	15	24
	toplam	29	46
Fikrim Yok	kadın	2	3
	erkek	1	2
	toplam	3	5
Kısmen	kadın	0	0
	erkek	2	3
	toplam	2	3

Sınıf öğretmenlerine sorulan okullarda öğrencilere devletin ideolojik fikirlerinin aktarılıp aktarılmadığı sorusuna 29 katılımcı (%46) aktarıldığı yönünde cevap vermişlerdir. Aktarıldığı yönünde görüş belirten sınıf öğretmenlerinin 13 ‘ü erkek (%21) ve 16’sı kadın (%25) katılımcılardan oluşmaktadır.

Aynı soruya empoze edilmediği yönünde cevap veren katılımcıların oranı %46 olup (f=29), bu cevabı veren katılımcıların 14'ü kadın (%22) ve 15'i erkek (%24) öğretmenlerden oluşmaktadır.

Bu konuda fikir beyan etmeyen katılımcı sayısı 3 olup (%5); bu katılımcıların 1'i erkek (%2) ve 2'si de (%3) kadın katılımcılardan oluşmaktadır.

Yine aynı soruya kısmen aktarıldığı yönünde cevap veren 2 katılımcının (%3), 2'side erkek sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Devlet ideolojik fikirlerinin öğrencilere empoze edildiği görüşü sınıf öğretmenlerimizin yarısına yakınının verdiği bir cevaptır. Okullarda devletin ideolojik fikirleri yazılı program vasıtası ile verilebilir. Siyasi iktidarlar istedikleri fikir ve düşünceleri müfredata sokarak resmileştirir ve öğrencilere aktarabilir. Örneğin muhafazakar görüşü benimseyen siyasi iktidar daha çok Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin ders saati sayısını artırarak veya dersin içeriğini değiştirerek bu konuda değişikliğe gidebilir.

Yazılı programda yer almayan, öğrencilere örtük olarak aktarılmaya çalışılan ideolojik kavramlar ise İl, ilçe ve okul yönetimlerince düzenlenen sosyal etkinlikler vasıtasıyla empoze edilir. Okulun bir konu, bir yıldönümü gibi üzerinde ağırlık verdiği etkinliklerin gerçek amacı o konuyla ilgili kazanımın öğrenciye aktarılması gerekliliğidir.

4.1.8. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Eğlence ve Çay Partilerinin Düzenlenip Düzenlenmediği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine okullarda eğlence ve çay partilerinin düzenlenip düzenlenmediği hakkındaki düşünceleri sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 12 ve Tablo 13'de verilmiştir.

Tablo 12. Okullarda Eğlence ve Çay Partilerinin Düzenlenip Düzenlenmediğine Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Okulunuzda eğlence ve çay partileri düzenlenir mi?

Görüşler	Cinsiyet	f	%
Evet	kadın	22	35
	erkek	18	29
	toplam	40	63
Hayır	kadın	10	16
	erkek	12	19
	toplam	22	35
Fikrim Yok	kadın	0	0
	erkek	1	2
	toplam	1	2

Sınıf öğretmenlerine sorulan okullarda çay ve eğlence partilerinin düzenlenip düzenlenmediği sorusuna 40 katılımcı (%63) düzenlendiği yönünde cevap vermişlerdir. Düzenlendiği yönünde görüş belirten sınıf öğretmenlerinin 18 'i erkek (%29) ve 22'si kadın (%35) katılımcılardan oluşmaktadır.

Aynı soruya düzenlenmediği yönünde cevap veren katılımcıların oranı %35 olup (f=22), bu cevabı veren katılımcıların 10'u kadın (%16) ve 12'si erkek (%19) öğretmenlerden oluşmaktadır.

Bu konuda fikir beyan etmeyen katılımcı sayısı 1 olup (%2); bu katılımcıların 1'i erkek (%2) katılımcıdır.

Tablo 13. Okullarda Düzenlenen Eğlence ve Çay Partilerinin Öğrenciler Üzerindeki Etkilerine Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Okulunuzda düzenlenen çay ve eğlence partilerinin öğrenciler üzerindeki etkileri ne olabilir?

Görüşler	Cinsiyet	f	%
Okula Karşı Olumlu Tutum	kadın	9	14
	erkek	11	17
	toplam	20	32
Sosyal Gelişim	kadın	12	19
	erkek	7	11
	toplam	19	30
Moral Motivasyon	kadın	3	5
	erkek	3	5
	toplam	6	10
Eğlenme İsteğini Giderme	kadın	3	5
	erkek	2	3
	toplam	5	8
Akademik Başarı	kadın	1	2
	erkek	2	3
	toplam	3	5

Okullarda düzenlenen eğlence ve çay partilerinin öğrenci üzerindeki etkilerine ilişkin soruya katılımcıların %32'si (f=20) okula karşı olumlu bir tutum yarattığı cevabını vermişlerdir. Okula karşı olumlu bir tutum yarattığını belirten sınıf öğretmenlerinin %14'ü kadın (f=9), %17'si (f=11) erkek katılımcılardan oluşmaktadır.

Okullarda düzenlenen eğlence ve çay partilerinin öğrencilerinin sosyal gelişimine katkıda bulunduğunu belirten 19 katılımcının (%30); 7'si erkek (%11) ve 12'si (%19) kadın sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Okullarda düzenlenen eğlence ve çay partilerinin öğrencilerinin moral ve motivasyonlarına olumlu katkıları olduğunu belirten 6 katılımcının(%10); 3'ü kadın(%5), 3'ü de erkek (%5) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Bu partilerin öğrencilerin eğlenme isteğini giderdiğini belirten 5 katılımcının (%8); 2'si erkek(%3) ve 3'ü de kadın (%5) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Bu partilerin akademik başarı açısından gerekli olduğunu belirten 3 katılımcının (%5); 2'si erkek (%3) ve 1'i kadın (%2) sınıf öğretmeninden oluşmaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin cevapları okullarda düzenlenen eğlence, çay, doğum günü partileri öğrenciler açısından birçok örtük mesaj içerdiği yönünde yorumlanabilir. Bu tip faaliyetler sayesinde öğrenciler arasındaki iletişim ve diyalog artar. Bu tür etkinlikler sosyal hayatın birer provasıdır. Özel günlere karşı duyarlı olma, bu gibi topluluklarda nasıl davranılması gerektiği ve diğer bazı sosyal kurallar örtük olarak öğrencilere aktarılır.

Okullarda düzenlenen eğlence ve çay partilerinin öğrencilere okula karşı olumlu bir tutum kazandırdığı yönünde görüş belirten E-16 rumuzlu sınıf öğretmeni *okulumuzda düzenlenen mezunlar günü, okuma bayramı, yerli malı haftası gibi etkinlikler öğrencinin okula olan bağlılığını arttırmaktadır* şeklinde görüş belirtirken, bu tür etkinliklerin sosyal gelişime katkı sağladığını savunan K-12 rumuzlu sınıf öğretmeni *öğrenciler bu tarz organizasyonlar sayesinde toplumda nasıl davranacaklarını öğreniyorlar* cevabını vermiştir. Bu gibi eğlence ve çay partilerinin moral ve motivasyon açısından olumlu katkıları olduğunu savunan E-9 rumuzlu katılımcı ise *öğrencilerin moral seviyeleri bu partiler sayesinde yükselir ve bunun derslere olumlu yönde etkisi olur* şeklinde görüş belirtmiştir.

4.1.9. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Yapılan Resmi Törenlerin Örtük Program aracı Olup Olamayacağı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine okullarda yapılan resmi törenlerin örtük program aracı olup olmayacağı hakkındaki düşünceleri ve nedenleri sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 14, Tablo15 ve Tablo 16'da verilmiştir. Katılımcıların düşünceleri sayısal olarak sınırlandırılmamıştır. İstedikleri gibi ve istedikleri sayıda görüş belirtmişlerdir.

Tablo 14. Okullarda Yapılan Resmi Törenlerin Örtük Program Aracı olup Olamayacağına Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Sizce resmi törenler örtük program aracı olabilir mi?

Görüşler	Cinsiyet	f	%
Evet	kadın	29	46
	erkek	12	19
	toplam	41	65
Hayır	kadın	3	5
	erkek	13	21
	toplam	16	25
Fikrim Yok	kadın	0	0
	erkek	5	8
	toplam	5	8
Kısmen	kadın	0	0
	erkek	1	2
	toplam	1	2

Sınıf öğretmenlerine sorulan resmi törenlerin örtük program aracı olup olmayacağı sorusuna 41 katılımcı (%65) olabileceği yönünde cevap vermişlerdir. Olabileceği yönünde görüş belirten sınıf öğretmenlerinin 12 ‘si erkek (%19) ve 29’u kadın (%46) katılımcılardan oluşmaktadır.

Aynı soruya olamayacağı yönünde cevap veren katılımcıların oranı %25 olup (f=16), bu cevabı veren katılımcıların 3’ü kadın (%5) ve 13’ü erkek (%21) öğretmenlerden oluşmaktadır.

Bu konuda fikir beyan etmeyen katılımcı sayısı 5 olup (%8); bu katılımcıların hepsi de erkek katılımcılardan oluşmaktadır.

Yine aynı soruya kısmen aktarıldığı yönünde cevap veren 1 katılımcının (%2), tamamı erkek sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Tablo 15. Okullarda Yapılan Resmi Törenlerin Neden Örtük Program Aracı Olabileceğine Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Sizece resmi törenler neden örtük program aracı olabilir?

Görüşler	Cinsiyet	f	%
Milli Manevi Değerleri aşladığı İçin	kadın	14	22
	erkek	7	11
	toplam	21	33
Sosyal Gelişim	kadın	6	10
	erkek	1	2
	toplam	7	12
Kişisel Gelişim	kadın	6	10
	erkek	0	0
	toplam	6	10
Disiplin Sağlayıcı Olduğu için	kadın	4	6
	erkek	0	0
	toplam	4	6
Akademik Başarıya Katkısı için	kadın	1	2
	erkek	3	5
	toplam	4	7

Okullarda düzenlenen resmi törenlerin neden örtük program aracı olabileceği sorusuna katılımcıların %33'i (f=21) milli ve manevi duyguların aşılması için bir fırsat olduğu görüşünü belirtmişlerdir. Bu görüşü belirten katılımcıların 14'ü kadın (%22) ve 7'si erkek (%11) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Bu tip törenlerin öğrencinin sosyal gelişimine katkısı olacağını belirten 7 katılımcının (%11); 6'sı kadın (%10) ve 1'i erkek (%2) sınıf öğretmeninden oluşmaktadır.

Yine okullarda düzenlenen resmi törenlerin öğrencilerin kişisel gelişimine faydası olacağı düşüncesinde olan 6 katılımcının (%10) hepsi de kadın sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Okullarda düzenlenen bu etkinliklerin disiplin sağlayıcı yönüne vurgu yapan 4 katılımcın (%6) yine hepsi kadın sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Resmi törenlerin öğrencilerin akademik başarısına katkıda bulunduğunu söyleyen 4 katılımcının (%6); 1'i kadın (%2) ve 3'ü (%5) kadın sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Okullarda düzenlenen resmi törenlerin örtük program aracı olabileceğini savunan katılımcıların çoğunluğu kadın sınıf öğretmenleridir. Milli ve manevi duyguların öğrencilerde ön plana çıkarılması bu törenler vasıtasıyla örtük olarak sağlanabilir şeklinde yorum yapılabilir. Bu tip etkinliklerde öğrencilerin bireysel olarak ön plana çıkması da sosyal gelişim ve kişisel gelişim açısından faydalıdır yorumu yapılabilir. Ayrıca katılımcıların belirttiği disiplin sağlayıcı yönü öğrencilere bu tip törenlerde nasıl davranması gerektiği hakkında öğrenme ortamı hazırlar. Okullardaki törenler örtük olarak milli duyguların gelişimi, sosyal gelişim, kişisel gelişim ve kurallara uyan insan profilini geliştirmede öğrencilere birçok yaşanmışlıklar kazandırır. Akademik başarıyı da bu yaşanmışlıklar sayesinde oluşan öğrenme ile artırır.

Okullarda düzenlenen resmi törenlerin milli ve manevi duyguları aşıladığını söyleyen K-6 rumuzlu sınıf öğretmeni *resmi törenler genelde milli günlerde yapılır. Bunun amacı ise bu milli günün öğrenciye kavratılması ve hissettirilmesidir* şeklinde görüş belirtirken, resmi programların öğrencinin sosyal ve kişisel gelişimine katkı sağladığını belirten K-24 rumuzlu katılımcı *bu programlarda şiir okuyan, görev alan öğrenciler sosyal olarak kendilerini geliştirme imkanı bulurlar. Medeni cesaret ve dışa dönüklülük anlamında kendilerini geliştirirler* şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 16. Okullarda Yapılan Resmi Törenlerin Neden Örtük Program Aracı Olamayacağına Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Sizce resmi törenler neden örtük program aracı olamaz?

Görüşler	Cinsiyet	f	%
Resmi Olduğu için	kadın	2	3
	erkek	8	13
	toplam	10	16
Planlı Olduğu İçin	kadın	0	0
	erkek	3	5
	toplam	3	5

Sıkıcı Olduğu İçin

kadın	0	0
erkek	1	2
toplam	1	2

Okullarda düzenlenen resmi törenlerin neden örtük program aracı olamayacağı sorusuna katılımcıların %16'sı (f=10) törenlerin resmi bir etkinlik olduğu için olamayacağı görüşünü belirtmişlerdir. Bu görüşü belirten katılımcıların 2'si kadın (%3) ve 8'i erkek (%13) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Bu tip törenlerin planlı olduğu için örtük bir işlevi olamayacağını belirten 3 katılımcının (%5) tamamı erkek sınıf öğretmeninden oluşmaktadır.

Yine okullarda düzenlenen resmi törenlerin genelde sıkıcı olduğu için örtük dahi olsa öğrenciye bir yararı olmayacağını söyleyen 1 katılımcı (%2) erkek sınıf öğretmeninden oluşmaktadır.

Resmi törenlerin örtük program aracı olamayacağını belirten katılımcıların büyük bir çoğunluğu erkek sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır. Olamayacağı yönünde en büyük engelin ise bu törenlerin resmi sıfatının olmasıdır. Katılımcılar resmi programların, resmi olmayan örtük programa katkısı olacağı fikrini çelişkili bulmaktadır yorumu yapılabilir. Ayrıca sınıf öğretmenleri resmi törenlerin sadece yazılı kurallara göre şekillendiği yönünde görüş belirterek yine o çelişkiye vurgu yapmışlardır. Bu tip törenlerin sadece olumsuz yönünü belirten bazı katılımcılar sıkıcılık boyutunun örtük olarak ta olsa herhangi bir aktarımın gerçekleşemeyeceğine dikkat çekmişlerdir.

Okullarda düzenlenen resmi programların yazılı olduğu için örtük program aracı olamayacağını savunan K-21 rumuzlu sınıf öğretmeni *örtük program resmi programda ve müfredatta yer almayan programdır. Resmi törenlerin ise yapılması yazılı olarak emredilmiştir. Bu noktada iki kavram birbirleriyle çelişmektedir* şeklinde görüş belirtirken, resmi programların planlı olarak hazırlanıp düzenlendiği şeklinde cevap veren E-15 rumuzlu sınıf öğretmeni ise *milli bayramlar ve önemli günlerde yapılan törenler planlanarak yapılır. Oysa örtük program kapsamında yapılan etkinlikler kendiliğinde gelişir* şeklinde görüş belirtmiştir. Resmi törenlerin sıkıcı olduğu için örtük olarak hiçbir mesaj içermeyeceğini söyleyen K-5 rumuzlu katılımcı ise bu

törenler öğrencileri sıkar ve bunaltır. Bu yüzden öğrenci üzerinde olumlu bir etkisi olmaz şeklinde görüş belirtmiştir.

4.1.10. Sınıf Öğretmenlerinin Derslerde Öğrencilere Kendi Düşünce Ve Görüşlerini Aktarmasının Doğru Olup Olmadığı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine derslerde öğrencilere kendi düşünce ve görüşlerini aktarmalarının doğru olup olmadığı hakkındaki düşünceleri ve nedenleri sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 17, Tablo18 ve Tablo 19’da verilmiştir. Katılımcıların düşünceleri sayısal olarak sınırlandırılmamıştır. İstedikleri gibi ve istedikleri sayıda görüş belirtmişlerdir.

Tablo 17. Öğretmenlerin Derslerde Öğrencilere Kendi Düşünce ve Görüşlerini Aktarmasının Doğru Olup Olmadığına Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Öğretmenlerin derslerde öğrencilere kendi düşünce ve görüşlerini aktarması doğru mudur?

Görüşler	Cinsiyet	f	%
Doğrudur	kadın	6	10
	erkek	14	22
	toplam	20	32
Doğru Değildir	kadın	25	40
	erkek	14	22
	toplam	39	62
Kısmen	kadın	1	2
	erkek	2	3
	toplam	3	5
Fikrim Yok	kadın	0	0
	erkek	1	2
	toplam	1	2

Derslerde öğrencilere öğretmenlerin kendi düşünce ve görüşlerini aktarmasının doğru olup olmadığına dair sorulan soruya öğretmenlerin %62’si (f=39)

doğru değildir cevabını vermiştir. Doğru olmadığını söyleyenlerin %40'ı (f=25) kadın katılımcılardan, %22'si (f=14) erkek katılımcılardan oluşmaktadır.

Görüş ve düşüncelerin aktarılmasını doğru bulan 20 kişinin (%32); 14'ü erkek (%22) ve 6'sı kadın (%10) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Kısmen doğru olduğunu söyleyen 3 katılımcının (%5), 2'si erkek (%3) ve 1'i kadın (%2) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Bu konuda fikir beyan etmeyen 1 kişi ise (%2) erkektir.

Tablo 18. Öğretmenlerin Derslerde Öğrencilere Kendi Düşünce ve Görüşlerini Aktarmasının Neden Doğru Olduğuna Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Öğretmenlerin derslerde öğrencilere kendi düşünce ve görüşlerini aktarması neden doğrudur?

Görüşler	Cinsiyet	f	%
Topluma Uyum İçin	kadın	2	3
	erkek	8	13
	toplam	10	16
Yönlendirme Amaçlı	kadın	2	3
	erkek	4	6
	toplam	6	10
Bilimsel Olduğu İçin	kadın	2	3
	erkek	2	3
	toplam	4	6
Yararlı Olduğu İçin	kadın	0	0
	erkek	2	3
	toplam	2	3

Öğretmenlerin derslerde kendi düşünce ve görüşlerini aktarmasının neden doğru olduğu sorusuna verilen cevapların başında toplumsal uyumun sağlanmasına katkıda bulunduğu için cevabı gelir. Bu cevabı veren 10 katılımcının (%16);8'i erkek (%13) ve 2'si kadın (%3) katılımcılardan oluşmaktadır. Diğer bir neden olarak

yönlendirme amaçlı aktarıldığı belirtilmiştir. Bu cevabı veren 6 katılımcının ise (%10); 4'ü erkek (%6) ve 2'si kadın (%3) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır. Öğretmenlerin görüş ve düşüncelerini bilimsel bulan öğretmenler ise 4 kişidir. Bu dört kişinin 2'si erkek (%3) ve 2'si kadın (%3) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır. Yine bu fikirlerin yararlı olduğunu savunan 2 katılımcının (%3) 2'si de erkektir.

Öğretmenlerin kendi fikir ve düşüncelerini aktarmasının doğru olduğunu savunan katılımcılar öğretmenlerin doğru ve yararlı fikirlere sahip oldukları ve yanlış düşüncelerin asla öğretmenlik mesleğiyle bağdaşmayacağı kanısındadırlar yorumu yapılabilir. Ayrıca katılımcıların cevapları dikkate alındığında eğitimin amacı dışında kalan fikirlerin öğretmen tarafından kasıtlı olarak aktarılmadığı düşüncesi ortaya çıkmaktadır. Toplumla uyumlu, vatansever insanlar yetiştirmek için öğretmen her zaman başrolde olmuş ve bu fikirler dışında kalacak hiçbir görüşü öğrencileriyle paylaşmamıştır. Öğrencilere örtük program vasıtasıyla verilecek fikirler yasalara ve müfredata aykırı ise bu durumu engelleyecek mekanizmalar devreye girer ve kötü durumları engeller düşüncesi ile katılımcılar cevap vermişlerdir.

Öğretmenlerin derslerde öğrencilere kendi düşünce ve görüşlerini aktarmasının topluma uyumlu bireyler yetiştirmek için doğru bir uygulama olduğunu savunan K-17 rumuzlu sınıf öğretmeni öğretmenin fikir ve düşünceleri toplum için, insanlık için, devlet için, millet için faydalıysa aktarmasında bir sakınca yoktur şeklinde görüş belirtirken, öğretmenin öğrenciyi olumlu yönde yönlendirmesi için doğru olduğu cevabını veren E-21 rumuzlu sınıf öğretmeni ise öğretmen öğrencilere iyiyi ve doğruyu göstermek için kendi fikirlerini aktarabilir şeklinde görüş belirtmiştir.

Tablo 19. Öğretmenlerin Derslerde Öğrencilere Kendi Düşünce ve Görüşlerini Aktarmasının Neden Doğru Olmadığına Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Öğretmenlerin derslerde öğrencilere kendi düşünce ve görüşlerini aktarması neden doğru değildir?

Görüşler	Cinsiyet	f	%
Demokratik Olmadığı İçin	kadın	16	25
	erkek	8	13
	toplam	24	38

Amaç Dışı Olabilir

kadın	12	19
erkek	2	3
toplam	14	22

Siyasi ve İdeolojik Olabilir

kadın	7	11
erkek	6	10
toplam	13	21

Öğretmenlerin kendi düşünce ve görüşlerinin öğrencilere aktarılmasının doğru olmadığını savunan öğretmenlerin genel olarak çoğu kadın katılımcılardan oluşmaktadır. Öğretmenlerin derslerde kendi düşünce ve görüşlerini aktarmasının neden yanlış olduğu sorusuna verilen cevapların başında demokratik olmadığı için cevabı gelir. Bu cevabı veren 24 katılımcının (%38);8'i erkek (%13) ve 16'sı kadın (%25) katılımcılardan oluşmaktadır. Diğer bir neden olarak aktarılan fikirlerin eğitim ve öğretimin amaçlarının dışında olabileceği belirtilmiştir. Bu cevabı veren 14 katılımcının ise (%22); 2'si erkek (%3) ve 12'si kadın (%19) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır. Öğretmenlerin görüş ve düşüncelerini ideolojik ve siyasi olabileceğini belirten öğretmenler ise 13 kişidir (%21). Bu 13 kişinin 6'sı erkek (%10) ve 7'si kadın (%11) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Öğretmenlerin öğrencilere derslerde kendi düşüncesini aktarılmasının demokratik olmadığını ve bu aktarımın örtük olarak yapıldığı için içeriğinin değişebileceğini savunan öğretmenler esasen öğrencilerin kendi fikir dünyalarını kendilerinin oluşturması gerektiğini savunurlar. Öğrencilere fikir aşlamaktan çok onları düşünmeye ve yorumlamaya sevk etmek daha yararlı olacaktır düşüncesinin ağırlıkta olduğu yorumu yapılabilir. Öğrencilere zihin dünyalarını karıştıracak ideolojik düşünceler aktarmak kaygısı ise diğer bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklı siyasi fikre sahip öğretmenlerin eğitim, öğretim ve diğer konularla alakası olmayan ideolojik fikirleri aktarmada örtük programı kullanması ve öğrencilerin kafalarını gereksiz bilgilerle doldurması öğretmenlerimizin aktarımın yanlış olduğu düşüncesine sahip olmalarının en büyük nedenlerinden biridir. Yine bu aktarımın yanlış olduğunu savunan katılımcıların diğer bir endişesi ise eğitim öğretimin amacından sapması ve öğrencilerin dikkatinin başka odaklara kayma tehlikesidir. Bu tip durumlar hem öğrencileri hem öğretmenleri hem de okul ortamını olumsuz etkiler. Eğitim kurumu işlevini

kaybetmeye başlar korkusu yine bu duruma karşı çıkan katılımcıların sebeplerinden biridir. Son olarak örtük programı doğru fikir ve bilgileri aktarmada kullanmak gerekir.

Öğretmenlerin derslerde öğrencilere kendi düşünce ve görüşlerini aktarmasının demokratik bir uygulama olmadığını savunan E-30 rumuzlu sınıf öğretmeni *öğretmen öğrencilere kendi düşüncelerini aşılamamalıdır. Onlara kendi fikir dünyalarını yaratma konusunda yardımcı olmalıdır* şeklinde görüş belirtirken, bu fikirlerin eğitimin amacının dışında olabileceğini söyleyen K-31 rumuzlu sınıf öğretmeni ise *neticede öğretmen de bir insan ve onunda yanlış ve zararlı fikirler edinme ihtimali var. Bu fikirlerin öğrencilere aktarılması çok tehlikeli* şeklinde görüş belirtmiştir.

4.1.11. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Örtük Program Kapsamında Ne Tür Faaliyetler Yapılabileceği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine okullarda örtük program kapsamında ne tür faaliyetler yapılabileceği hakkındaki düşünceleri sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 20’de verilmiştir. Katılımcıların düşünceleri sayısal olarak sınırlandırılmamıştır. İstedikleri gibi ve istedikleri sayıda görüş belirtmişlerdir.

Tablo 20. Okullarda Örtük Program Kapsamında Ne Tür Faaliyetler Yapılabileceğine Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Sizce okullarda örtük program kapsamında ne tür faaliyetler yapılmalıdır?

Görüşler	Cinsiyet	f	%
Sosyal Faaliyetler	kadın	8	13
	erkek	15	24
	toplam	23	37
Fikrim Yok	kadın	8	13
	erkek	6	10
	toplam	14	23

Okul Gezileri			
	kadın	3	5
	erkek	8	13
	toplam	11	18
<hr/>			
Sportif Faaliyetler			
	kadın	5	8
	erkek	4	6
	toplam	9	14
<hr/>			
Kişisel Gelişim etkinlikleri			
	kadın	7	11
	erkek	2	3
	toplam	9	14
<hr/>			
Kültürel Etkinlikler			
	kadın	6	10
	erkek	2	3
	toplam	8	13
<hr/>			
Diğer(Yarışma,Eğlence,Folklor...)			
	kadın	5	8
	erkek	11	18
	toplam	15	26
<hr/>			

Okullarda örtük program kapsamında ne tür etkinlikler yapılmalı sorusuna katılımcıların %37'si (f=23) sosyal faaliyetlerin yapılması gerektiği cevabını vermiştir. Bu cevabı veren katılımcıların %24'ü erkek (f=15), %13'ü ise (f=8) kadın sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Bu soruyla ilgili katılımcıların %22'si (f=14) fikir beyan etmemişlerdir. Fikir beyan etmeyen katılımcıların (i kadın (%13) ve 6'sı erkek (%10) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Örtük program kapsamında yapılması gereken diğer bir faaliyet olarak katılımcıların %18'i (f=11) okul gezilerini söylemişlerdir. Okul gezilerinin yapılması gerektiğini belirten katılımcıların %13'ü erkek (f=8), %5'i ise (f=3) kadın sınıf öğretmenleridir.

Sportif faaliyetlerin de yapılması gerekliliğine vurgu yapan öğretmen sayısı 9 olup (%14); bu kişilerin 5'i kadın (8) ve 4'ü erkek (%6) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Kişisel gelişim etkinliklerinin örtük program kapsamında yapılması gerektiğini söyleyen 9 katılımcının (%14) 7'si kadın (%11) ve 2'si erkek (%3) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Kültürel etkinliklerin yapılması yönünde fikir belirten 8 katılımcının (%13); 6'sı kadın (%10) ve 2'si erkek (%3) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Yarışma, eğlence partileri, folklor ve müzik etkinliklerinin düzenlenmesinin gerekli olduğunu söyleyen 16 katılımcı (%25) vardır. Bu katılımcıların 11'i erkek (%18) ve 5'i kadın (%8) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Örtük program kavramı hakkında sınıf öğretmenlerinin yeteri kadar bilgi sahibi olmaması, var olan uygulamaların örtük program kavramı içerisinde yer aldığı bilinmemesi bu soruyla ilgili farklı cevapların çıkmasına sebeptir yorumu yapılabilir. Örtük programın amaçlarından en belirginini sosyal hayata hazır bireyler yetiştirmek ve kendi kültürümüzün aktarımını nesilden nesile gerçekleştirmektir. Ayrıca uygulanan müfredata destek olması açısından örtük olarak yapılan bazı sportif ve kültürel etkinlikler öğrencinin akademik başarısına olumlu katkılar sunacaktır.

4.1.12. Sınıf Öğretmenlerinin Örtük Program İle İlgili Başka Görüşleri Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine örtük program ile ilgili başka görüşleri olup olmadığı sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 21'de verilmiştir. Katılımcıların düşünceleri sayısal olarak sınırlandırılmamıştır. İstedikleri gibi ve istedikleri sayıda görüş belirtmişlerdir.

Tablo 21. Örtük Program İle İlgili Başka Görüşlere Dair Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Varsa örtük program ile ilgili diğer görüşlerinizi belirtiniz.

Görüşler	Cinsiyet	f	%
Fikrim Yok	kadın	22	35
	erkek	15	24
	toplam	37	59

Öğretmenin Uygulamaları

	kadın	10	16
	erkek	4	6
	toplam	14	22
<hr/>			
Daha Fazla Önem Verilmeli	kadın	2	3
	erkek	7	11
	toplam	9	14
<hr/>			
Uygulamalar Toplumsal Olmalı	kadın	3	5
	erkek	1	2
	toplam	4	6

Örtük program ile ilgili farklı görüşlerin olu olmadığı yönündeki soruya katılımcıların %59'u (f=37) fikrim yok yanıtını vermişlerdir. Fikir belirtmeyen katılımcıların %35'i kadın (f=22) ve %24'ü erkek (f=15) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Öğretmenin ders içindeki uygulamalarının örtük programın kapsamı içinde daha fazla yer alması gerektiğini söyleyen 14 katılımcının (%22); 10'u kadın (%16) ve 4'ü erkek (%6) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Örtük programa daha fazla önemin verilerek müfredatta yer almayan sosyal ve kültürel kazanımların yer alması gerektiği düşüncesine sahip 9 katılımcının (%14); 2'si kadın (%3) ve 7'si erkek (%11) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Örtük program kapsamında yapılan uygulamaların toplumsal gerçeklerle bire bir uyuşması yönünde görüş bildiren 4 katılımcının (%6); 3'ü kadın (%5) ve 1'i erkek (%2) sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin örtük program kavramına ilişkin bilgilerinin yetersiz olması fikir beyan etmemelerine sebep olmuştur yorumu çıkabilir. Ayrıca öğretmenlerin diğer görüşleri dikkate alındığında örtük programın toplumsal olarak işlevine vurgu yapılmış ve toplumun istediği insan profili yetiştirmede kullanılması gerektiği yorumu yapılmıştır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulguları kapsamında oluşan sonuçlara ve sonuçlar ışığında gerekli görülen önerilere yer verilmiştir.

5. 1. Araştırmanın Alt Problemlerine İlişkin Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin edinilen bulgulara yönelik sonuç, tartışma ve önerilere yer verilmektedir. Tekrardan kaçınmak amacıyla araştırma sonuçlarının sonrasında ilgili önerilere –italik yazıyla- yer verilmiştir.

5.1.1. Sınıf Öğretmenlerinin Örtük Program Çerçevesinde Oluşturulan Okul Kuralları Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler

Sınıf öğretmenlerinin örtük program çerçevesinde oluşturulan okul kuralları hakkındaki görüşlerine bakıldığında; sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu bu kuralların eğitim öğretim ortamı için gerekli, uygulanabilir ve yararlı olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca okul ve sınıf ortamı için bu kuralların etkili ve disiplin sağlayıcı yönü de katılımcılar tarafından göz ardı edilmemiştir. Sosyal hayata hazırlık sürecinde gerekli görülen bu kurallar, sınıf öğretmenlerinin bu kurallar ve örtük program kavramı hakkında farkındalıklarının olduğu sonucuna bizi ulaştırmıştır. *Bu kuralların daha etkili ve işlevsel olması için öğretmenlerin ve velilerin işbirliği içinde*

olmaları gerekir. Okul yönetimleri ise yazılı olmayan bu kuralların uygulanması yönünde esneklik ve kolaylıklar gösterebilirler.

5.1.2. Sınıf Öğretmenlerinin Okuldaki Bölümlerin Mimarisi ve Dekorasyonunun Hangi Ölçütlere Göre Düzenlendiği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler

Okuldaki bölümlerin mimarisi ve dekorasyonunun hangi ölçütlere göre düzenlendiği sorusuna sınıf öğretmenlerinin verdiği cevaplara bakıldığında; bu bölümlerin oluşturulmasında en büyük etkenin okulun maddi ve fiziki imkanları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okulun fiziki şartları, çevre şartları ve okulun bina kapasitesi ile yakından ilgilidir. Eğitim ve öğretim durumuna göre bu bölümlerin düzenlendiği görüşünü savunan öğretmenler ise okulun eğitim-öğretim misyonuna göre şekillenen mimariden bahsetmektedirler. Örneğin fen liselerinde laboratuvarlara ağırlık verilmesi bu düşünce ile ilgilidir. Okul bölümlerinin mimari ve dekorasyonunu etkileyen diğer bir etken ise okul idaresinin tutumudur. Bu tutum okul idaresinin yönetim biçimi ve okul kavramının yöneticiler tarafından nasıl algılandığıdır. Okul yönetimi otoriter bir yaklaşımda ise yönetim bölümlerinin mimari ve dekorasyonuna ağırlık verirler. Bu durum ile güç merkezinin kendileri olduğu mesajı örtük olarak öğrenci ve öğretmenlere aktarılmaya çalışılır. Okul bölümlerinin mimari ve dekorasyonunun yukarıda bahsedilen ölçütlere göre düzenlendiği yönündeki cevaplar, sınıf öğretmenlerinin örtük programın bu konuda da etkili olduğunun farkında olmaları hususunda bize fikir vermektedir. *Okul yönetimleri okulun dekorasyon ve mimarisi ile ilgili düzenlemeler yaparken eğitim öğretim faaliyetlerine göre yapmalı, öğretmen ve öğrencileri bu karara katmalıdır. Ayrıca bu düzenlemeler yapılırken okulun verimliliği ve ihtiyacın göz önünde bulundurulması gerekir.*

5.1.3. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Koridorlarındaki ve Sınıflardaki Pano ve Levhalara Asılan Etkinliklerin Hangi Amaca Göre Seçilip Asıldığı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler

Okul koridorlarındaki ve sınıflardaki pano ve levhalara asılan etkinliklerin müfredata göre seçilip asıldığı yönünde görüş belirten öğretmenler, dersin konusuyla ilgili etkinliklerin asıldığını ve bu konuların yazılı programda belirtilen konular

olduğunu söylemişlerdir. Bu yönde görüş belirten sınıf öğretmenleri esas olarak örtük programın bu konuda etkisinin olmadığını belirtmişlerdir. Öğrenciyi güdülemek ve motive etmek için seçilip asıldığını söyleyen katılımcılar ise bu konunun psikik boyutuna vurgu yapmışlardır. Öğrencinin çalışmalarının sergilenmesi o öğrenciyi kişilik ve öz güven açısından destekleyecek, sınıftaki sosyal ortama daha kolay adapte edecektir. Bu boyutuyla bakıldığında, kişilik gelişimi açısından ve sosyalleşmeye yardımcı olması açısından örtük olarak başka bir amaç göz önünde bulundurulmuştur. Bu amaç ve uygulama ise sınıf öğretmenlerinin farkında olduğu bir kavramlardır. Haber ve mesajları iletmek için kullanıldığı yönünde belirtilen görüşler ise, yine okulun toplumsal yönüne vurgu yapmakta, örtük olarak müfredat dışı mesajların iletilmesine yardımcı olduğu gerçeği öğretmenler tarafından bilinmektedir. *Öğretmenlerin bu pano ve levhaları hazırlarken, öğrencilerin kişilik gelişimlerine katkı sağlaması ve sosyal hayata hazır bireyler olarak yetiştirilmeleri hedeflenmelidir.*

5.1.4. Sınıf Öğretmenlerinin Okul İdaresinin Sınıfları Oluştururken Nasıl ve Hangi Amaçla Oluşturduğuna Dair Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler

Okullarda sınıflar oluşturulurken okul idaresinin öğrenci seviyesine göre sınıfları oluşturduğuna yönelik görüş belirten sınıf öğretmenleri çoğunlukta. Bu çalışma sınıf öğretmenleriyle yapıldığına göre ve ilkokullarda yeni kayıt olan öğrencilerin seviyeleri hakkında yeterli veri olamayacağı gerçeği göz önünde bulundurulursa, öğrenci seviyesinden kast edilen öğrencilerin sosyo-ekonomik seviyeleridir. Diğer yöntemlerden bahsedilmiş olsa da ağırlıklı belirtilen görüş bu yöndedir. Bu görüşler ise bize okullarda öğrencilerin sosyo ekonomik seviyeye göre ayrıldığını ve bu durumun örtük olarak tüm paydaşlara normal bir durummuş gibi aktarılmaya çalışıldığı düşüncesine gönderme yapmaktadır. Toplumsal sınıflamanın bir gereklilik olduğu, sosyo ekonomik seviyelerin ayrıştırıcı bir unsur olduğu örtük program yoluyla öğrencilere okullarda aktarılmaya çalışılmaktadır. *Doğru uygulama ise sınıfların oluşturulurken her faktörün göz önünde bulundurulması, öğrenci seviyelerinin okul öncesi öğretmenlerinden yardım alınarak belirlenmesi ve bu farklılıklara göre sınıfların düzenlenmesidir. Bu uygulamanın yapılamayacağı durumlarda adaletli bir şekilde okul idarelerinin sınıfları oluşturması gerekir.*

5.1.5. Sınıf Öğretmenlerinin Okullardaki Ders Dışı Faaliyetlerinin Amacına Uygun ve Aktif Bir Şekilde İşlenip İşlenmediği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler

Sınıf öğretmenlerinin okullarda ders dışı faaliyetlerin amacına uygun ve aktif bir şekilde işlenip işlenmediği hakkındaki düşüncelerine bakıldığında; okullarda düzenlenen ders dışı faaliyetlerin amacına uygun düzenlendiği ve işlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sosyal hayat ilişkin bilgilerin, kültürel ve yöresel öğelerin örtük olarak aktarılma amacıyla bu etkinliklerin düzenlendiğini söylemişlerdir. Yazılı programda yer almayan birçok konu başlığı bu yolla öğrencilere ve diğer nesillere aktarılır. Bu etkinliklerin amacına uygun işlenmediği yönünde görüş belirten katılımcılar ise bu faaliyetlerin yapılma amacının sadece yapmak için yapmak mantığı çerçevesinde olduğunu ve maddi boyutu yüzünden yapıldığını belirtmişlerdir. *Okul yönetimleri ve öğretmenler bu tip ders dışı faaliyetleri düzenlerken ihtiyaçlara ve çevre şartlarına göre hareket etmelidirler. Okul çevresinin kültürel ve sosyal tercihlerine dönük etkinlikler düzenlenmesi hem katılımı artırır hem de etkinliğin amacından sapmasını engeller.*

5.1.6. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Toplumsal Norm ve Değerlerin Öğrencilere Aktarılıp Aktarılmadığı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler

Sınıf öğretmenlerinin okullarda toplumsal norm ve değerlerin öğrencilere aktarılıp aktarılmadığı hakkındaki düşüncelerine bakıldığında; sınıf öğretmenlerinin tamamına yakını bu konuda aktarıldığı yönünde görüş belirtmişlerdir sonucuna ulaşılmıştır. Bu fikre sahip çoğunluk ise bu aktarımın öğretmen ve toplumsal çevre tarafından yapıldığını söylemişlerdir. Yazılı programda yer almayan bu öğeler mecburen bu yolla ve örtük olarak aktarılacaktır. Öğretmen sosyal çevrenin bir bireyi olduğuna göre bu toplumsal unsurları aktarması çok normaldir. Toplumun beklentisiyle ters düşmeyecek bireyler yetiştirmek amaçlandığına göre, bu aktarımın olması çok doğaldır. Doğal olmayan ise bu kapsam dışında aktarım yapılmasıdır. Toplumun norm ve değerlerinin dışında ya da o değerlere ters düşecek başka şeyler aktarmak toplum tarafından tepkiyle karşılanır. Öğretmenden ve diğer öğrencilerden bu değerleri öğrenen birey toplum ve ailesi tarafından dışlanır. *Öğretmenler çalıştığı okulu da*

içerisinde barındıran toplumu iyi süzmeli ve analiz etmelidir. O toplumun değer ve normlarını öğrencilere aktararak okulun toplumsal vazifesini yerine getirmesine yardımcı olmalıdır.

5.1.7. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Öğrencilere Devletin İdeolojik Fikirlerinin Empoze Edilip Edilmediği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler

Sınıf öğretmenlerinin okullarda öğrencilere devletin ideolojik fikirlerinin empoze edilip edilmediği yönündeki görüşlerine bakıldığında; bu konuda belli bir sonuca ulaşılamamıştır. Öğretmenlerin bu konuda verdiği yanıtlar sayısal olarak birbirine eşittir. Devlet hem yazılı programla hem de örtük olarak siyasi fikirlerini aktarır. Amaç iktidara ve düşüncelerine karşı çıkmayacak bireyler yetiştirmektir. *Ancak öğretmenlarımızın bu tip konularda öğrencilere baskı yapmaması gerekir. Kendi kararlarını kendilerinin vermesine yönelik yönlendirmeler yapmalıdırlar.*

5.1.8. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Eğlence ve Çay Partilerinin Düzenlenip Düzenlenmediği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler

Sınıf öğretmenlerinin okullarda eğlence ve çay partilerinin düzenlenip düzenlenmediğine dair görüşlerine bakıldığında; okullarda bu tip organizasyonların düzenlendiği ve bu durumun okula karşı olumlu bir tutum, öğrencilerin sosyal gelişimine yardımcı olduğu, morallerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu etkinliklerin eğlendirici yanı ve akademik başarıya etkisi ise diğer önemli sonuçlardır. *Bu tip organizasyonlar düzenlenirken öğrencilerin istekleri göz önünde bulundurulmalı ve velilerin de bu etkinliklere katılımları sağlanmalıdır. Özellikle bu etkinlikler kapsamında doğum günü partilerine ağırlık verilmeli, öğrencilerin önemli ve değerli olduğu hissettirilmelidir.*

5.1.9. Sınıf Öğretmenlerinin Okullarda Yapılan Resmi Törenlerin Örtük Program aracı Olup Olamayacağı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler

Sınıf öğretmenlerinin okullarda yapılan resmi törenlerin örtük program aracı olup olmayacağı hakkındaki görüşlerine bakıldığında; örtük program aracı olacağı

sonucuna ulaşılmıştır. Bu törenler müfredatta yer almayan ya da fazla önem verilmeyen milli ve manevi değerlerin aktarılmasında önemli bir yer tuttuğu belirtilmiştir. Ayrıca ğrencilerin sosyal ve kişisel gelişimi açısından olumlu yönde katkı sağlayacağı görüşüne de yer verilmiştir. *Bu tip etkinlikler yapılırken sıkıcılıktan ve tek düzelikten uzak durulmalı, öğrencilerin dikkatini çekecek etkinliklere daha fazla yer verilmelidir. Ayrıca bu törenlerin derslerle ve sosyal hayatla bağı kurulmalı ve öğrencilerde farkındalık yaratacak şekilde düzenlenmelidir.*

5.1.10. Sınıf ğretmenlerinin Derslerde ğrencilere Kendi Düşünce ve Görüşlerini Aktarmasının Doğru Olup Olmadığı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin sonuç ve neriler

Sınıf ğretmenlerinin derslerde öğrencilere kendi düşünce ve görüşlerini aktarmasının doğru olup olmadığına dair görüşlerine bakıldığında; doğru olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu görüşü belirten katılımcıların belirttiği en büyük neden ise bu uygulamaların demokratik olmadığı ve dayatmaya yönelik bir uygulama olduğu görüşüdür. Bu düşüncelerin zararlı ideolojik ve siyasi fikirler içerebileceği olasılığı da katılımcılar tarafından endişe edilen diğer bir husustur. *ğretmenin kendi düşüncelerini aktarması kaçınılmaz bir olaydır. Bu yüzden öğrencilerde olumlu etkiler bırakacak düşüncelerin aktarılması hedeflenmelidir. Zararlı düşüncelerin aktarılmasına yönelik uygulamaların engellenmesi için ise okul idaresinin denetimi şarttır. ğretmenlerimizin bu konuda dıyarlı olması diğer bir önemli husustur.*

5.1.11. Sınıf ğretmenlerinin Okullarda rtk Program Kapsamında Ne Tür Faaliyetler Yapılabileceği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuç ve neriler

Sınıf ğretmenlerinin okullarda örtük program kapsamında ne tür faaliyetler yapılabileceği hakkındaki görüşlerine bakıldığında; sosyal sorumluluk içeren faaliyetlerin olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Okul gezileri, sportif faaliyetlerin yapılması gerektiği sonucu da ortaya çıkmıştır. *rtk programın amacına uygun faaliyetlerin yapılması için okul idaresinin ve öğretmenin evre şartlılarını iyi bilmesi şarttır. Bu sebepten dolayı öğretmenler ve idareciler için çevreye uyum seminerleri düzenlenebilir. Toplumun beklentileri ve tutumuna uygun faaliyetler düzenlenmelidir.*

KAYNAKÇA

- Andersen, T. (2001). The Hidden Curriculum in Distance Education. *an Updated View*. *Change*. 33 (6). 28-35.
- Anyon, J. (1980). Social Class and the Hidden Curriculum of Work. *Journal of Education*, 162, 67-92.
- Apple, M.W. (1995). *Education and Power*. London: Routledge.
- Apple, M.W. (2004). *İdeology and Curriculum*. London: Routledge and Kegan Paul Ltd.
- Aydın, M. (2010). Eğitim Yönetimi. (9.Baskı). Ankara: Hatiboğlu Yayıncılık.
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal Davranış Eğitimi*. (3 . B a s k ı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Başar, M. (2011). *Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarının yönetiminde örtük program: Uşak ili örneği*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Başar, M., & Çetin, Ö.O. (2013). İlk ve Orta Öğretim Öğrencilerinin Zorba Davranışlara Başvurma Düzeyleri ve Bu Davranışları Öğrenme Ortamları Üzerine Bir Araştırma. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 1C0600, 471-488. Retrieved November16, 2013, http://www.newwsa.com/download/gecici_makale_dosyalari/NWSA-7590-3298-16.pdf.
- Büyükkaragöz, S.S. (1997). *Program Geliştirme “Kaynak Metinler”*. (2.Baskı). Konya: Öz Eğitim Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, E. Akgün, E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (12.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Cevizci, A. (2010). Eğitim Sözlüğü. İstanbul: Say Yayınları.

- Chatelain, F. (1964). *Yeni Eğitimi Prensipleri*. (M. N. Kodamanoğlu, Çev.). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Cockrell R. (2010). *The Hidden Curriculum: Life Lessons You Won't Learn in a Classroom*. Manchester: Pathway Book Service.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik Danışma Kuram ve Uygulamaları* T. Ergene, Çev.). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Cornbleth, C. (1984). Beyond Hidden Curriculum. *Journal of Curriculum Studies*, 16, 1, 29-36
- Cüceloğlu, D. & Erdoğan, İ. (2014). *Öğretmen Olmak Bir Can'a Dokunmak*. (7.Baskı). İstanbul: Final Yayınları.
- Çengel, M. (2013). *Sınıf İkliminin Oluşması Sürecinde Örtük Program: Meslek Liseleri Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Çetin, H. (2001). Devlet, İdeoloji Ve Eğitim. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25, 201-211.
- Çınar, İ. (Temmuz, 2003). Eğitimde Atatürkçülük ve Örtük Program. *Eğitim Dergisi*, 1 (3). 7 Kasım 2013, <http://www.egitirim.gen.tr/site/arsiv/36-3/109-ikram-ortuk-program.html>
- Demirel, Ö. (2011). *Eğitimde Program Geliştirme*. (16.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demirel, Ö. (2012). *Öğretim ilke ve yöntemleri, öğretme sanatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Dewey, J. (2012). *Okul ve Toplum* (3.Baskı). (H.A. Başman, Çev.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Doğan, C. (2005). Türkiye'de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Politikaları ve Sorunları. *Bilig*, 35, 133-149.
- Dreeben, R. (1968). *On What is Learned in School*. USA: Addison-Wesley Publishing Company.
- Dilci, T. (2011). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. İstanbul: İdeal Yayınları.

- Dilci, T. (2012). "Sınıf Öğretmenlerinin Öğrenme ve Öğretme Sürecine İlişkin Yeterlilik Algıları", *Milli Eğitim Dergisi*, S. 144, ss.166-183.
- Doğan, H. (1997). *Eğitimde Program ve Öğretim Tasarımı*. Ankara: Önder Matbaacılık.
- Doll, R.C. (1992). *Curriculum Improvement Decision Making and Process*. 8.th ed.Boston: Allyn and Bacon Publishing.
- Eisner, E.W. (1994). *The Educational Imagination*. Third Edition. Newyork: Mac Millan College Publishing Company.
- Eğitim Terimleri Sözlüğü.(1974). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Emerson, R.M., Fretz, R.I. & Shaw, L.L. (2008). *Bütün Yönleriyle Alan Çalışması Etnografik Alan Notları Yazımı*. (A. E. Koca, Çev.). Ankara: Birleşik Yayınları.
- Erden, M. (2008). *Eğitim Bilimlerine Giriş* (2.Baskı).Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Eren, E. (2010). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi* (12.Baskı).İstanbul: Beta Yayınları.
- Fidan, M. (2013). *Ortaokullarda Bilişim Teknolojileri Dersinde Örtük Programın Varlığına İlişkin Öğretmen Görüşleri: Bolu İli Örneği*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Fidan, N. (1996). *Okulda Öğrenme Ve Öğretme*. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Giroux, H.A. (1983). *Theory and resistance in education. A Pedagogy for the Opposition*. Newyork: Bervin & Garvey Publishers Inc.
- Gordon, D. (1982). "The Concept of The Hidden Curriculum" *Journal of Philosophy of Education*, 16, 187-198.
- Glesne, G. (2012). *Nitel Araştırmaya Giriş* (Çev: A.Ersoy, P. Yalçınoğlu). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gürses, F. & Pazarcı N.G. (2010). *Siyasal Gündemin Yurttaşlık Kavramına Etkileri: Ders Kitapları Üzerinden Bir İnceleme*. V. Karaburun Bilim Kongresi'nde sunulan bildiri. Karaburun-Mordoğan, İzmir, Türkiye, 2-5 Eylül.
- Güleç, S. & Alkış, S. (2004). Öğretmenlerin Sınıf Ortamında Kullandıkları Davranış Değiştirme Stratejileri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVII (2), 247-266.

Hemmings, A (2000). "The Hidden Corridor Curriculum" *High school Journal* 83, 2,1-11

Hlebowitsh, P.S. (1994). "The Forgotten Hidden Curriculum" *Journal Of Curriculum and Supervision*. 9, 4, 339-349.

İnanç, B.Y., Bilgin, M. ve Atıcı, M.K. (2011). *Gelişim Psikolojisi-Çocuk ve Ergen Gelişimi* (7.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Jackson, P.W. (1968). *Life in Classrooms*. Newyork: Holt, Rinehart and Winston, Inc.

Johnson, J.G., Helliwell, J., Nicholson, J., Reay, D., Schwarz, H. & Wright, G. (1989). "The Infant Years" *Education and Equality*. (Ed. M. Cole) London: Routledge, s. 102-121.

Karakaş, H. (2014). *Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Öğrenci Babalarının Aile Katılım Çalışmalarına Katılım Düzeylerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

Karasar, N. (2011). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*. (16.Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (23.Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

Kayaalp, İ. (2006). *İdeal Eğitim*. (2.Baskı). İstanbul: Nesil Matbaacılık.

Kuş, D. (2009) *İlköğretim Programlarının, Örtük Programın ve Okul Dışı Etmenlerin Değerleri Kazandırma Etkililiğinin 8.Sınıf İlköğretim Öğrencilerinin ve Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kelly, A. V. (1999) *The Curriculum: Theory and Practice*. 4.th ed. London: Paul Chapman Publishing Ltd.

Lavoie, R.M.A. (2006). "Mastering the Hidden Curriculum of School", *It's So Much Work To Be Your Friend* adlı kitaptan, <http://www.schwablearning.org/articles.asp?r=996> (13.11.2006).

Lynch, K. (1989) *The Hidden Curriculum. Reproduction in Education, A Reappraisal*. London: the Falmer Press.

- Mart, Ö. (1952) *Eğitim Psikolojisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Martin, J.R. (1976) “What Should We Do With a Hidden Curriculum When We Find One?” *Curriculum Inquiry*. 6, 2, 135-151.
- McNeil, John. D. (1996) *Curriculum: A Comprehensive Introduction*. New York: HarperCollins College Publishers Inc.
- Mills, G. E. (2003). *Action Research A Guide For The Teacher Researcher*. (2 Nd. Edition). Boston: Pearson Education.
- Okçu, V. ve Epçaçan, C. (2013). Sınıf Yönetiminin Boyutlarına İlişkin İlköğretim Öğretmenlerinin Yeterlik Düzeylerinin Öğretmen Ve Öğretmen adaylarının Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim*, (200), 68-86.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özgür, İ. (1949). *Okullarda Akıl İjiyeni*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- Özgüven, İ.E. (2002). *Bireyi Tanıma Teknikleri*. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Paykoç, F. (1995). Sosyal Bilgiler Eğitiminde Çağdaş Eğilimler, TED, *İlköğretim okullarında sosyal bilgiler öğretimi ve sorunları*, s.46 – 68, Ankara, TED Yayınları.
- Pinar, W.F., Reynolds, W.M., Slattery, P. & Taubman, P.M. (1995). *Understanding Curriculum*. Newyork: Peter Lang Publishing Inc.
- Portelli, J.P. (1993). “ExposingThe Hidden Curriculum”. *Journal of Curriculum Studies*. 25, 4, 343-358.
- Posner, G. J, Rudnitsky, A. N (2001). *Course Design: A guide to Curriculum Development for Teachers*. USA: Addison Wesley Longman, Inc.
- Punch, K.F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel Ve Nitel Yaklaşımlar*. (D. Bayrak, H.B. Arslan, Z. Akyüz, Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Reuchlin, M. (1970). *Okul Döneminde Çocuğu Yönelme*. (T. Saraç, N. Engez, Çev.). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Schorling, R. & Wingo, G.M. (1967). *İlkokullarda Genel Öğretim Metodu Ve Uygulama*. (V.B. Pars, Çev.). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

- Saylor, J.G., Alexander, W.M., & Lewis, A.J. (1981). *Curriculum Planning For Better Teaching and Learning*. Newyork: rinehart and Winston.
- Sezen, Ö. (2011). *Bir Üniversite Yabancı Diller Hazırlık Okulunun Örtük Programının Algılar Yoluyla İncelenmesi Üzerine Bir Vaka Çalışması*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Skelton, A. (1997). "Studying Hidden Curricula: Developing a Perspective in the Light of Postmodern Insight. *Journal of Curriculum Studies* 5, 2, 177-193.
- Sönmez, V. (ed.). (2010). *Eğitim Bilimine Giriş* (7.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. & Alacapınar, F.G. (2011). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2001). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı* (Geliştirilmiş 9.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2002). *Eğitim Felsefesi* (Genişletilmiş 6.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sünbül, A.M. (1996). Öğretmen Niteliği ve Öğretimdeki Rollerini. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 2, (4), 597-607.
- Şimşek, A. (ed.). (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Tezcan, M. (2003). Gizli Müfredat: Eğitim Sosyolojisi Açısından Bir Kavram Çözümlemesi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 53 – 59.
- Toprakçı, E. (2002). *Sınıf Örgütünün Yönetimi*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Tüfekçioğlu, H. (1995). Ders Kitapları Üzerine Yapılmış İki Çalışma ve Yetişkinlere Okuma Yazma Öğreten İki Kitap Hakkında İnceleme. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, Sayı 4, 61-90.
- Türedi, H. (2008). *Örtük Programın Eğitimde Yeri ve Önemi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 24, 543-559.
- Ülken, H.Z. (1967). *Eğitim Felsefesi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Veznedaroğlu, R.L. (2007). *Okulda ve Sınıfta Örtük Program*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Vallance, E. (1983). *Hiding the Hidden Curriculum: An İnterprtation of the Language of Justification in Nineteenth Century Educational Reform*. (in Edts. Henry Giroux and David Purple, *The Hidden Curriculum and Moral Education*). Berkeley, California: Mc Curthan Publishing Corporation.

Yağcı, E. (1997). Sınıf İçi Demokratik Öğretimin Öğrenci Erişisi Ve Akademik Benlik Kavramına Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 171-179.

Yaşın, İ. (2012). *İlköğretim 2. Kademe Ve Orta Öğretimde Ders Dışı Etkinliklere Katılan Öğretmen Ve Öğrencilerin Ders Dışı etkinliklerden Beklentileri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, F. (2013). *İlköğretim Okullarında Örtük Program ve İlköğretim Öğrencilerinin Örtük Programdan Kaynaklanan Stres Alguları*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Fırat üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Yapısalcı Fonksiyonalizm. (b.t.). 18 Şubat 2013, <http://www.makaleler.com/bilim-makaleleri/yapiscalci-fonksiyonalizm.htm>

Yüksel, S. (2005). Kohlberg ve Ahlak Eğitiminde Örtük Program: Yeni İlköğretim Programlarında Yer Alan Ahlaki Değerleri Kazandırma İçin Bir Açılım. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 5(2), 307-338.

Yüksel, S. (2004). *Örtük Program Eğitimde Saklı uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayınları.

Yüksel, S. (2002). Yükseköğretimde Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Örtük Program. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 , 361-370.

EKLER

Ek 1: Sınıf Öğretmenleri İçin Görüşme Formu

Sayın Öğretmenim,

Bu araştırma ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin örtük program hakkındaki farkındalıklarını ortaya çıkarmak amacıyla tez konusu olarak yapılmaktadır. Çalışmanın önemi ve güvenliği açısından, görüşlerinize ilişkin dikkatiniz araştırmamızın sonucu için önemlidir. Çok değerli zamanınızı aldığım için özür diler, göstereceğiniz dikkat ve hassasiyet için şimdiden teşekkürlerimi borç bilirim.

Tez Danışmanı: Doç.Dr.Tuncay DİLCİ

MS: Burak YILDIRIM

(Lütfen örtük program hakkında bilgi verildikten sonra soruları cevaplandırırım)

Görüşme Tarihi :.....

Görüşme Yeri :.....

Cinsiyetiniz : () Kadın () Erkek

Kıdeminiz :.....

Mezun olduğunuz okul:.....

1. Örgütsel Yapı ve Düzenlemeler:

1.1. Okulun örtük programı çerçevesinde oluşturulan okul kuralları hakkında ne düşünüyorsunuz?(Öğretmen sınıfa girdiğinde ayağa kalkmak, öğretmenlere saygı göstermek v.b.)

1.2. Okuldaki bölümlerin (öğretmenler odası, yönetici odası, sınıf, laboratuvar, spor odası v.b.) mimarisi ve dekorasyonu hangi ölçütlere göre düzenlenmiştir?

1.3. Okul koridorlarındaki ve sınıflardaki pano ve levhalara asılan etkinlikler hangi amaca göre seçilir ve asılır?

1.4. Okul idaresi sınıfları (öğrenci dağılımı) oluştururken nasıl oluşturur ve hangi amaçla oluşturur?

1.5. Okullarda ders dışı faaliyetler amacına uygun ve aktif bir şekilde uygulanabiliyor mu?

2. Okul ve Çevre:

2.1. Okullarda toplumsal norm ve değerler öğrencilere aktarılabilir mi? Aktarıyorsa nasıl aktarılıyor?

2.2. Okullarda öğrencilere devletin ideolojik fikirleri empoze ediliyor mu?

2.3. Okulunuzda eğlence ve çay partileri düzenlenir mi? Bunun öğrenciler üzerindeki etkileri ne olabilir?

2.4. Sizce resmi törenler örtük program aracı olabilir mi? Neden?

3. Öğretimsel Süreç:

3.1. Öğretmenlerin derslerde öğrencilere kendi düşünce ve görüşlerini aktarması doğru mudur?

3.2. Sizce okullarda örtük program kapsamında ne tür faaliyetler yapılmalıdır? Neden?

3.3. Varsa örtük program ile ilgili diğer görüşleriniz nelerdir?

Ek 2: Araştırma İzin Belgesi

T.C.
SİVAS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 92255297-605.01-
Konu : Araştırma İzni. 14.02.2013 03926
(Yük.Lis.Öğrc. A.Burak YILDIRIM)

Sayın A. Burak YILDIRIM
Yüksek Lisans Öğrencisi
(Gazi İlkokulu Zara / SİVAS)

İlgi :a)06/02/2013 Tarihli Dilekçeniz.
b)Valilik Makamının 12/02/2013 Tarihli ve 92255297-605.01-3638 Sayılı Onayı.
c)Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07/03/2012 Tarihli B.08.0.YET.00.20.00.0-3616 Sayılı 2012/13 No'lu Genelgesi.

İlgi (a) dilekçeniz gereği, "Sınıf Öğretmenlerinin Örtük Programa İlişkin Algıları" konulu araştırma çalışmanız kapsamında, onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen 5 sayfa 12 sorudan oluşan veri toplama araçlarının, gönüllülük esas olmak kaydıyla İlimiz Merkez İlçe ve Zara İlçesinde bulunan tüm ilkokul ve ortaokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerine uygulanması Valilik Makamının ilgi (b) onayı ile uygun görülmüş olup onay örneği yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Kaya Ziya BACANAK
Müdür a.
Şube Müdürü

EK : İlgi (b) Onay Örneği (1 Sayfa)

Muhsin Yazıcıoğlu Bulvarı No:23 58020 SİVAS
Telefon : 0346 228 48 00 / 165
Belgegeçer : 0346 227 06 39
İnternet : <http://sivas.meb.gov.tr>
E-Posta : argc58@meb.gov.tr ; istatistik58@meb.gov.tr
Ayıntılı Bilgi İçin : O.TAŞDELEN / AR-GE / Öğretmen

